

ÖRÖKZÖLŐ

Szórakoztató és tanulságos képes szépirodalmi folyóirat.

MEGJELENIK
minden hó 1-jén és 16-ikán
kétves füzetekben,
32 nagy nyolczad oldallal,
horitékban.

Szerkeszti és kiadja
BUDAY ALADÁR.

Megrendelhető
Budapest, IV. Ferencziek-tere 8.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGY ÉVRE... .. KORONA 5.—
FÉLÉVRE ... .. < 2.50
Egy füzet ára 24 fillér.

FRANCZESKA ÉS PAÓLO.

Szemelvény Dante Isteni színjátékából. I. A pokol 5. éneké.

«Mester — mondám — nézd ott egy ifju pár,
Kiket a szél karján lágyan emel,
Mint pelyheket; szólhatnak-e velük?»

«Várj egy kicsit, míg erréb lengenek,
És akkor kérd a szerelem nevében,
Hogy szóljanak; és ők felelni fognak.»

«Oh szenvedő szép ifju pár! — kiáltám, —
Jertek hozzám, ha szólnotok szabad.»

És ők jöttek, mint két fehér galamb,
Mikor kiterjesztett szárnyal repül
Ereszkedőn a lágy fészek fölé.

«Ki vagy te jó, te nyájas ember itt,
Kinek szive mirajtnok megeset?
Ha az Isten hallgatna mireánk,
Megesdenők: adjon békét neked.
Kérdj, míg a zivatar pihenni enged.» —
Mondá a nő. —

Majd folytató szeliden:

«Szülőföldünk a tenger ama partja,
A hol a Pó-folyam belé ömöl,
S egygyé a bűnös szerelem fűzött,
Oly szerelem, hogy még itt sem mulik,
E bús helyen, hol nincs csak szenvedés.
A szerelem, hajh! vitt halálba minket,
És gyilkosunk Kainnal bűnhődik.»

Fejem lehajtva hallgatám szavát,
És arcomat elönték könnyeim.
S hogy Virgil kérdé, mire gondolok —
«Oh Istenem, feleltem, mennyi vágy,
És mennyi tűz és édes gondolat
Kísérhető e párt a földön át.»

«Szép Franczeska — szóltam mostan neki,
Mint szánlak én, ki nem fejezhetem,
De mondd: mikor történt s miként sodort
Benneteket bűnbe a szerelem?»
S a nő felelt: «Nincs égőbb fájdalom,
Mint az, mikor a nyomor nehezében
A boldogságra visszagondolunk.
De tudd meg hát: Mi ketten egy napon
A szerelmes Lauszlórol olvasánk.
A sorok közt tekintetünk megállt,
S egymásra szállt s elpirultunk belé.
Majd könyezénk a bús történeten,
Majd azt olvasva, mint ad égető
Édes csókot a kedves a kedvesnek,
Pál megcsókolott. S nem olvastunk tovább.»

Míg így beszélt, Pál arczát elfődé
És sirt, de úgy sirt, hogy nem nézhetém —
S lerogytam ott, elesve, mint a holt.

Fordította: *Gárdonyi Géza.*

DANTE ÉS A SZENT-ÉV.

Az 1900. évet, mint a XIX. század befejezését a legfelsőbb egyházi tekintély jubileumnak minősítette, melyben az Egyház kegyzereinek hathatós alkalmazása által az istenes élet megújuljon és az Üdvözítő mélyebb tisztelettel imádtassék. A század-záró évek közül elsőnek az 1300-ikat rendelte VIII. Bonifác pápa, mit Kraus Xaver Egyháztörténelme így mond el: «VIII. Bonifác rendelte az első szent-évet és adott hozzá jubileumi bucsukat. Hogy abban részveszüljenek, százezrek zarándokoltak sok fáradalommal Rómába, hol daczára a mindenfelől érkező roppant tömegnek, a legnagyobb rend uralkodott. Azontul minden század végén jubilál az Egyház.»

Ezzel a hatszáz év előtti jubileummal szorosan összefügg a legmagasztosabb keresztény költemény: Dante Alighieri «Divina Comedia»-ja. Ő ugyanis a tulvilág három országát, a poklot, tisztító-helyet és mennyországot bejáró utját helyősen a kegyelmi esztendő nagyhetébe helyezi és hirdeti, hogy ezzel kora hitéletének megújulását akarja előmozdítani. Erről megint Kraus Xaver így ír nagy művében: *Miért helyezi Dante — noha költeményét csak később dolgozta ki — utazását 1300-ba? Én azt vélem, hogy azért, mert azon év bámulatos ájtatos jelenségeinek hatása alatt érte először lelkét a kegyelem bővebb harmata. Akkor ugyan nem figyelt rá kellőképen a megtévesztett lélek de feledni sohasem tudta, és — mert ha megállapodunk az 1300. évnél, akkor megértjük, hogy a sok ezer zarándok buzgóssága vétette észre Dantéval, hogy nagyon is elmerült a világiasságban és elvesztette az üdvösség igaz utját, *che la verace via abandonati.*

Rámutat a szent-évre mindjárt az első versben:

Éitem utját felében megtéve
Sűrű erdőn ah! elitévedtem,
Elhagyottan az igazság utját.**

* Dante, sein Leben und sein Werk. Kraus X. Ferencz. Berlin. Grotta.

** Az idézetek igénytelen szerény fordítások.

És minthogy Dante 1265-ben született, tehát 1300-ban volt 35 éves, mely életkort szokás mindközönségesen az emberi élet felének tekinteni.

Még jobban kiviláglik a tulvilági utazás ideje a Purgatorium II. énekének 96. verséből: Itt a költő ifjúkori barátja, Casella énekes, elmondja, hogy őt nem mindjárt a halála után bocsátották a tisztulás helyére, míg ellenben három hónap óta az angyali hajós mindenkit készséggel átvisz.

... Semmi sem fájt oly nagyon szívemnek
Mint az, hogy ő, ki választni szokta
Az ide valókat, engem három izben
Visszaütött, ám igaza volt...
Mig most, három hónapja mindenkit
Szó nélkül átvezni engedne.

Egyértelműleg így magyarázzák ezt, hogy Dante itt a szent-év kegyelmeire mutat, melyek megrövidítik a tisztulás kínjának idejét. Az a kifejezés pedig: «három hónapja» bizonyítja, hogy Dante a tisztítóhelyre tett utazásának idejéről április elejét mondja, tehát a nagyhétet. Mert 1300-ban tudvalevőleg április 10-ikére esett a Husvét vasárnapja.

A Pokol XVIII. 28. énekében is megemlékezik Dante a szent-évről. Elmondja, hogy a zarándokok minő rendben éltek Rómában: a Tiberis hidjának felében mentek ők a szent Péter-templom felé, másik felén jártak az onnan visszatérők.

Tehát nem lehet kétségünk a felől, hogy Dante költeménye lényegesen összefügg az 1300-iki első szent-évvél, különösen annak nagyhétével. E mellett szól a Pokol I. 37. énekének három sora is, mely Dante eltévedésének napjával a tavaszi napjegylenlőség napját mondja, melyre a monda szerint a világ teremtésének napja is esik.

Reggel vala, az napnak reggelén
Melyen az Isten jószágos keze
A semmiből hatalmas egy szaván
E szép világot megteremtette.

Régi keresztény hagyomány erre a napra teszi Krisztus halálának napját is.

Van a nagyszerű költeménynek még egy helye, melyből ez az időpont — az 1300-ik

év nagyhete — teljes határozottsággal kitűnik. Ott ugyanis, hol Dante Virgiliussal azon a sziklaszoroson lépdél végig a pokol hatodik körében, ha a csalók bünhődnek (Pokol XXI. 112.):

Mert éppen tegnap, hogy pontos legyen,
Volt szerkétyszázhatvan éve
Hogy ezt az utat a nagy földrengés
Elpusztította és tönkre tette.

Ez «a nagy földrengés» az, mely Krisztus halála percében megrázta a földet, úgy, hogy a templom kárpítja ketté hasadt és a sírok megnyitak.

Minden kételyen fölül áll tehát, hogy Dante az ő tulvilági utazásának idejét a szent-évrbe teszi és abban is Krisztus szenvedésének hetébe. De mert nagyépente nem minden évben esik márczius 21-ikére, ha közel esik is hozzá mindenkor, mondjuk egyszerűen, hogy a Divina Comedia ideje a nagyhétre van mondva. Dante különben is mindig tekintettel volt az egyházi szertartásokra.

És ha ezt tesszük és az isteni színjáték idejét a nagyhetet elfogadjuk, a költemény minden egyes jelenetének jut egy-egy napja, még pedig úgy, hogy a színjáték jelenetei szoros összhangba jutnak a nagyhét szertartásaival, napjainak jelentőségével. Lássuk csak:

Pálmavasárnapon: tévedt el az erdőben. Hétfőn: hiábavaló utat tett a hegyre föl, este jelenik meg Virgil és lépnek be a pokol kapuján; az éjjelt a pokolban töltik.

Kedden: körut a pokolban. Éjjel teszik meg az utat a tisztító-helyig.

Szerdán: napfölkelte a tisztulás hegyén; folytatása az utnak; éjjeli pihenő.

Csütörtökön: a bánat papjánál; folytatása az utnak; éjjeli pihenő és a szírének álma.

Nagyépente: a paradicsom utja; éjjel Lia és Ráchel álma.

Nagyszombaton: a földi paradicsomban. Husvét vasárnapján: napfölköltekor szállnak föl a mennyekbe és teszik meg 'otáni utjukat.

Ez az elhelyezés nem Dantétól ered, de annyira megfelel a költemény természetének, hogy egy hallásra elfogadható. Az események valóban párhuzamosak a napok jelentőségével. Ebből világos, hogy miben függ Dante színjátéka össze az 1900-iki mostani szent-évrrel. És ha a Dante-barátok mind arra törekesznek, hogy a költészetnek ezt a hatszázados remekét méltón ünnepejjék, a katolikusoknak kettős okuk van erre.

Aligképzhetem a szent-évrnek és a Dante-ünnepeknek méltóbb megülését, mintha Dante költeményével a kezünkben, kísérjük figyelemmel a szent-év nagyhetét. Persze figyelemmel a költő szándékára és az Egyház rendelkezésére. A szent-év legyen megújulása az egyesek és a társadalom hitéletének.

Mert ez volt Dante alap gondolata: a három utolsó dolog — a pokol, a tisztítóhely és a mennyország — szemlélete által korát, korának erkölcsét jobbitani, jobbra átalakítani, kortársait az ég felé emelni. És ugyanez a szent-év alapeszméje is.

És e célra valóban alkalmas is Dante műve. «Vallásos oktató könyv a műveltebbek számára», ez az igazi jellemzése. Dante korára is és azóta is 600 éven át a legnemesebb befolyást gyakorolta. Ez a befolyás, oh! mennyi társadalmi, egyházi és politikai kérdést oldott meg! Az egyesek javulása teszi jobba a társadalmat. Ezért marad Dante isteni színjátéka örökre becses kincse a tőkélyre törekvő emberiségnek. B. A.

HARCZ A BOLDOGSÁGÉRT.

«Ha tudni óhajtja, hogy mikép közvetítették férjének az ön ismeretségét, jöjjön el a bárónő jelmezestélyére és ott megkapja a kívánt fölvilágosítást.»

Susanne asszony nevetve olvasta az

ominózus levelezőlapot, de lassankint nyugtalanság és aggodalom lopódzott szívébe. Hátha az ígért felvilágosítás megzavarná házassága verőfényes boldogságát? Hátha örökre föl is dultná?

De mégis úgy határozott, hogy elmennek a jelmezestélyre, noha férje váltig vonakodott, hogy már most társasági kötelezettségeket vállaljon.

Susanne már régen észrevette, hogy Arnold kerüli a jegyes-idejük emlékeztét; lesüti a szemét, ha arról szó esik. Pedig Susanne olyan boldogan emlékezett arra az időre. Csak a kíváncsiság zavarta némileg boldogságát. Kutatva vizsgálta férje vonásait gyakran, de hogy nyíltan megkérdezze, arra nem volt bátorsága.

Arnold semmit sem tudott a levelezőlapról. Véletlenül lépett neje kicsi szalonjába, hogy vállalra akaszsa az esti köpenyét. Szerelimitasan szemlélte a szép fiatal asszonyt. Lányos, karcsu természetére pongyolán simultak a bő görög ruha ránczai, melyet filigrán aranyműű öv szoritott derekára. A dús barna haj hanyagul föltűzve övezte a pirba borult gyermekarcot.

Arnold megölelte szép feleségét. És akkor kihullott a nő kebléből a levelezőlap. Mind a ketten utána hajoltak. De Susanne gyorsabb volt, fölkapta a kártyát a földről és sebtiben az íróasztal fiókjába rejté.

— Titok, édesem? — kérdezte nevetve a férj és összecsókolta a neje illatos haját, miközben ráhuzta a selyemkámzsát.

Vannak asszonyok, a kiknek lelki tisztasága úgy meglátszik az arcukon, hogy szinte bűvös körrel veszi körül lényüket, mely állandóan tiltakozik a legkisebb kétely vagy gyanu ellen. Ilyen asszony volt Susanne is.

E perczben kicsinyesnek és alattomosnak érezte magát. És a mit eddig a leg-erősebb akarattal sem bírt megtenni, megtette most abban a pillanatban, mikor a bizonytalanság bántotta lelkét.

— Mondd meg egyszer, Arno, hogy jutottál te Brunába? Én ott növedlében laktam, neked nem volt ott senki ismer-

rösöd. A kietlen vidék sem vonzott oda, mondd, miért jöttél el mégis?

A szive hangosan dobogott, miközben várakozólag függeszté szemeit férjére. Az elvörösödött.

— Ejnye, de rossz időt választasz a kérdezősködésre. Jöjj szaporán, mert még mi leszünk az utolsók a bárónónél.

Az asszony homlokán a dacz ráncza mutatkozott.

— Miért térsz ki a kérdés elől? Ugy bánsz velem, mint valami gyerekekkel... De majd megtudom én, majd...

— Jelenetet akarsz csinálni?... Susanne, szeretsz engem?

A férfi gyöngéd hangja könyeket szöktetett a nő szemébe. Fejével intett igent és keblére borult.

— No látod. Csak arra kérlek: ne kérdezz többé. Bizzál szerelmemben, higj hűségemben, legyen ez a két erényem lelkednek mindenkorra elég. Ugy-e nem fogsz többé kérdezni?

— De miért titkolsz előttem olyasvalamit, a mit idegenek nagyon jól tudnak? — zokogott a zaklatott szívű asszony.

A férj haragra lobbant, föl-alá járkált a szobában, szinte rengett alatta a padló. Így még sohasem látta őt neje. Félni kezdett tőle.

— Ki aljaskodott már megint? — kiáltott erősen, és daczosan fölvetette fejét.

De rögtön visszatért nyugalma. Nejehez fordult és gyöngéden szólt hozzá:

— Te vagy nekem a legdrágább, a legnagyobb kincsem, édes jó nőm. Távol akarok tőled tartani mindent, a mi az alacsonyval határos, a mi engem a te szemeidben kedvezőtlen világításba helyezne. Azért nem felelek kérdésedre. Hidd el nekem, ha a férfi valamikor vét a nő ellen, a kit szeret, a kit becsül: eléggé bünteti őt azért a saját lelkiismerete. Ezt minden nőnek tudnia és meg-

szivlelnie kellene. Adj egy csókot, szerettem édesem, és igérd meg, hogy nem kutatod tovább azt, a mit én titkolok előtted, a mig csak lehet.

Az asszony engedte, hogy férje megcsókolja őt, de nem adta vissza a csókot. Tekintete az íróasztalon függött, mely a levelezőlapot rejté.

Javában hullámzott már a társaság föl-alá a báróné termeiben, mikor ők is beléptek, hogy elvegyüljenek a nyüzsgő tömegben. Alig hagyta el Susanne a férjét, már egy fenséges nő alak fűzte karját a férfi karjába. Az új királynője, fekete selyemruhában, hosszú uszálylyal, lebocsátott hollófürtökkel, mikben a gyémántcsillagok ezrei ragyogtak a gyöngyházféld hold körül.

— Arnold! — szólította meg panaszos tompa hangon a Susanne férjét. — Ah Arnold! Sohasem lesz többé, ugy mint régen volt?

A férfi mélyen meghajtotta magát.

— Aligha, grófnő, én megnősültem.

— Igen, le van kötve egy gyermek, egy éretlen lény oldalához. Micsoda kín lehet az annak az embernek, a ki szellemével, lángszével még a mi társaságunkat is beragyogta.

A férfi hallgatott. A megelégedett kifejezést, melyet a nő szavai varázsoltak arczára, elrejtette az álarcz. Az új királynője hizelegve tette kezét ismét karjára.

— Tehettem volna másképen akkor? Mind a ketten szegények voltunk —

— És ön volt kétségtelenül a leginkább körülrajongott, grófnő. Köszönöm önnek, hogy mindkettőnket megóvott a nagy csalódástól . . .

A grófnő magához szorította a férfi karját.

— Ne légy kegyetlen, édesem — lásd, most gazdag vagyok, — nincs az a láncz, mely meg nem oldható.

A férfi hirtelen mozdulattal kivonta karját a grófné kezéből.

— Bocsásson meg grófnő, de nem várathatom tovább a nőmet; neki ígértem az első tánczot az estére.

Megfordult és eltűnt. A grófnő halk sikolyát elnyomta a vig társaság zümmögése.

Susanne örült, hogy az ígért fölvilágosítás elmaradt. Férjének hatásos szavai élénk visszhangra találtak szívében. Jó ügyvédje volt a férjnek: a nő szerelme.

Az ártatlan asszonykával szivesen inceselkedett a társaság minden tagja, és ő szellemesen felelt mindenkinek. Nagyon jól mulatott; férjét persze nem követhette tekintetével. De minden zajában is a társaságnak, fejében csak az a párbeszéd zsongott, melyet férjével folytatott, mielőtt eljöttek. «A csunya mindig csunya marad, akármilyen formában lép élénk. Kellemetlen benyomást tesz reánk és megtépi boldog öntudatunkat. Sohasem fogom többé Arnoldot faggatni. Minek tépjem össze szándékosan boldogságunkat?»

Egészséges filozófiájában megzavarta őt az új királynője. Kezét derekára fonta és az ellenállót gyöngéden magával vonta.

— Csevegjünk egy keveset, kicsi asszony, beszéljen nekem valamit a házasságáról. Vége már a mézes heteknek? Vagy tán nem is kedveskedett az új férj, mert nem is lehet az ilyesmi inyére az olyan embernek?

A gúnyos szók úgy hatottak a fiatal nőre, mintha ráütöttek volna. Önkéntelenül egy fülkébe vonult vissza. Susanne lerántotta arczáról a fehér-selyem álarczot. Halotthalvány volt.

— Ön sérteni akar? — dadogta izgatottan. — Mivel bántottam én meg őt, hogy ily merényletet kísérel meg ellenem?

A grófnő is leoldotta álarczát. Szikrázó szemmel állt egymással szemben e két szép fiatal hölgy. Mint halálos

ellenségek mérték egymást végig, mielőtt megkezdenék a döntő harcot a boldogságért. Olyan harcot, melyben csak az egyik győzhet, a másik pedig teljesen megsemmisülni kénytelen.

— Ön elrabolta tőlem azt a férfit, a kit jobban szeretek, mint az életemet — kiáltott szenvedélyesen a grófnő. Azt kívánom, hogy bocsássa Arnoldot szabadon. Nem szereti önt, csak pénzeért vette el. Szíve utánam vágyik!

Rövid pillanatra mély csend lett. Azután megszólalt a kipirult fiatal asszony:

— Nem hiszek én önnek. Az én férjem nem tudna becstelen lenni.

— Köszönöm, köszönöm, édes feleségem, — szólalt meg e pillanatban hátuk mögül Arnold. Ő előre tudta ezt a jelenetet. Hidegen végigmérte a szép grófnőt és így szólt hozzá:

— Ha ön férfi volna, megbüntethetném, de így átadom önt a lelkiismeretének.

Susanne szeme ekkor minden gyémántnál fenségesebben ragyogott. Bizalmasan simult férje ölélo karjaiba. Ez az odaadó mozdulat, ez az összhang, mely a két fiatal teremtést egymáshoz kapcsolta, fölkeresztelte a grófnő minden csepp véréét.

— Tartozom még önnek valamivel — szolt az asszonyhoz fordulva. — Meg kell mondanom ugyanis, hogy önre egy házasságkötésvetítő hívta föl Arnold figyelmét. Annak a listáján az ön neve régen mint drága kincs szerepelt. Akkor-tájban nem igen volt dús választék, de a pénz megaranyoz mindenkit és ön épen bírt azokkal a tulajdonokkal, a mik által az ember megszabadulhat hitelezőinek kellemetlenkedéseitől.

Arnold hiába igyekezett nejét magával vonszolni, vissza a terembe. Vannak pillanatok, mikor az embert tehetetlenné teszi a szóbeszéd. Susanne is ilyen varázs alatt állott, míg a grófnő beszélt és csak

akkor szabadult föl alóla, mikor a fondorkodó nő gúnyos hahotával kilebbent a fülkéből.

Zavartan tekintett maga elé, aztán a férjére.

— Oh mint megalázott engem ez az asszony! A pénzemért, melyet én sohasem becsültem semmire.

Kezeibe temette arcát és zokogva folytatta:

— Olyan bizalommal voltam hozzád és te...

Arnold mélyen meghatva borult a lábaihoz. Idegenek elől jól el voltak itt rejtve. Sirt. Kezeit Susanne térdeire fekteté.

— Meghallgatsz engem, édesem? Meghallgatod, hogy igazoljam magam?

— Minek? Bizalmamban csalódtam; a mit én szerelemnek véltem...

— Az valódi, hiv, benső szerelem volt, — vágott szavába a férj. — És neked kötelességed, hogy elnéző légy irántam.

Az asszony ismét zokogni kezdett.

— Hagy engem... kimélj meg...

— Nem akarom föltétlenül eltűnni ítéletedet. Hogy ez a jelenet megtörténhetett, az az én hibám. De többért nem lehetek felelős.

— Hát mondd, hogy a grófnő hazudott.

— Gyónni akarok, hallgass meg... Valamikor, régen, igazán szerettem a grófnőt és meg akartam hódítani, noha nem volt egyebem, mint csekély hadnagyi fizetésem és vagyonom roncsainak szerény kamatai. A kétségbeesés az élet örvényébe kergetett, hol elmerültem. El kellett merülnöm a tékozló életmód miatt, melyet miatta folytattam. Adósságaim már-már halálba kergettek, nem segíthettem másképp magamon...

... Mint egy gazdag leány nőül vévése által, fejezte be keserűen Susanne.

Arnold igenlőleg intett fejével.

— A kényszer üzött a házasságközve-

titónőhöz. Ott láttam meg arczképedett. Vajjon hihettem-e, hogy ilyen szerencse vár reám?

— Hallatlan! — sziszszent föl a nő.

— Ne ítélj elhamarkodva. Nem először láttam képedet. Két évvel ezelőtt, májusban történt, hogy egyik barátom látogatására kirándultam a közelbe. Egy nyirerdőn vitt az utam...

Susanne fokozott figyelemmel hallgatta. Szemei öntudat nélkül függtek a férje szép arczán.

— Késérő gondolatok járták át fejemet, mikor a közelben sirást, panaszhangot hallottam. Neszteniül, a hogy odalopódtam, láttam, hogy egy kiesi lányka mutatja panaszkodva könyökét egy nagyobb lánynak, a ki zsebkendőjével kötözte be a sebet, melyet a tövis ejtett. És vizsgáلتa a gyermeket, olyan édes, olyan bájos hangon. Azóta min-

dig előttem lebegett az az angyal-arczóta mindig fülembé csengett annak égies, vigasztaló szózata. Hisz én is rászorultam a vigaszra nagyon. Képzelted, mekkorát dobbant a szívem, mikor a házasságközvetítő albumjában megláttam annak az ideális lánynak arczképét. Oh, dehogya kérdeztem én tovább, hogy gazdag-e? Fölkerestelek, megtaláltalak. Haragszol-e rám, édesem? Szeretlek, nem másért, csupán édes magadért. Szeretlek hiven, mint férj csak szeretheti hitvesét, mindenét...

Susanne fejcsékeje boldogan megnyugodott Arnold keblén.

Érezte, hogy a szívét nem csalták meg, nem játszották ki.

Minek törődjek a többivel?

Minek dulná föl boldogságát, melyet a szerelem oly biztos alapra épített!

Scyffert Anna.

AZ ITÉLET.

Kép a francia forradalomból.

Iszonyu harc után estefelé a csata a királpártiak javára dőlt el. Még azon este összeült a hadi bíróság, hogy az elfogottak főbbjei fölött ítéletet mondjon. Egy nyomoruságosfaluvégi kocsmá volt a törvényterem, melynek bevert ablakain keresztül izzó, vörös fény világított be; a Claude-Malon körül fölgyújtott falvak hosszú sora.

A hadbírótság röviden megállapítja a sorrendet s az elnök, Seran herczeg kizsgál az öröknek:

— Vezessék elő Valrashagynagyot.

— Két katona közt emelt fővel lép be a szólított s megáll a hat bíró előtt.

Alig husz éves karcsu, fiatal ember, kicsiny, nőies kezekkel s leányos arczát lehulló szőke haja köríti. Nagy kék szeme aczélfényű. A forradalmi hadsereg vörös-kék egyenruháját viseli.

— Leülhet, — szól a herczeg s a fogoly engedelmeskedik.

— Elismeri, hogy ön Jean Aimé Valras, hadsegéde Rossignol tábornoknak, ki vakmerően fegyvert fogott a főséges király ellen?

— Jean Valras hadnagy vagyok.

— Hol született, milyen idős?

— Orleánsban születtem, 22 éves vagyok.

— Mikor az ugynevezett nemzet-gyűlés elfogatta s vád alá helyezte a főséges királyt, mire szavazott ön?

— Halálra.

Baudru tábornok, az egyik bíró, dühösen kapott kardja után. A táborig pap hirtelen keresztet vetett magára.

— Önt az ugynevezett nemzet-gyűlés küldte ide Vendébe ellenünk, nemde?

— Igen, a magam kértére.

— De hiszen tudhatta, itt biztos halál vár önre?

— Inkább harcolok ellenségeink és az árulók ellen, minthogy Párisban civakodjam a politikusokkal.

A harag pirja látszott a bírák arczán.

— Látjuk, érzelmeit nem igyekszik titkolni, különben hiába is tenné. Beismeri tehát, hogy az ön parancsára pusztították el Bocaget s gyújtották föl Tournist, Pallnaut, Carnachet?

Valras kis ideig hallgatott.

— Mert csak gyermekek és asszonyok voltak köztük.

— Mindent beismer tehát. Nem tagadja, hogy fegyvert fogott ura s királya ellen, hogy tüzzel-vassal pusztította és irtotta a királpárti falvakat, kegyelem nélkül öldöste azokat, kik hívek maradtak fölséges királyukhoz. Tudja mi sors vár most önre?

Valras lehajította fejét.

Dante Alighieri gipszálarcza. — Az Ufficek muzeumában Florenzbén.

— Meg Chanchet, Martignét, Trémentinest.

— Ön fogta el és lövette főbe Bonet, a király hű tábarnokát?

— És Biral és Godeau papokat, mert fegyverrel kezükben fogtuk el őket, — folytató nyugodtan Valras.

— Tudjuk, Saint-Prix és Michaudot is.

— S még másokat.

— Miért bocsátotta szabadon a chalani foglyokat, úgy tudjuk a forradalmi kormány az ellenkezőt parancsolta?

A bírák most halkán tanácskozni kezdtek. Baudru tábarnok csendesen dobolt ujjával az asztalon. Orlec hercege szánakozva nézte a foglyot.

Kis vártatva a hadbírótság elnöke ura szóláni kezdett.

— Lássá, ön még fiatal s e rettenetes időben is védeni tudta a gyöngéket. A törvényszék kegyelmesen módot nyujt, hogy megszabadulhasson. Tagadja meg a forradalmat; térjen vissza a lázadók közül. Hűsége bizonyítására pedig

áruljon el valamit a forradalmi kormány seregeinek erejéről.

Valras mosolygott s a vállát vont.

— Tehát visszautasítja az életet.

— Visszautasítom a gyalázatot.

A herceget még nem hagyta el a reménye, hogy e fiatal életet megmentheti.

— Tegnapelőtt elfogta Basville és Moustier tábornokokat, főbe lövette már őket?

títokban Angliába. Ujra láthatja, megölelheti még édes anyját s a kiket szeret.

A fogoly hadnagy ajka önkénytelenül megreszket, de hirtelen válaszol:

— Nem fogadom el!

Az elnöklő herceg s a bíróság tagjai nem tarthatták vissza ingerültségüket.

— De hát miért ellenkezik, nem tudja talán, hogy már maga a forradalmi kormány is üldözi önt.

Valras összehajtott papírlapot vett elő

Beatrice. — Piglheim Brunó pasztellrajza.

— Még nem, holnapra tűztem ki a kivégzés napját.

— Nos, vonja vissza e rendeletet s ön szabad!

— Nem lehet, a törvény követeli halálukat. — A toll idegesen rándult meg Seran herceg kezében. Edzett katona színét is meglepte e vakmerő bátorság.

— Elismerjük, ön derék fiu, helyén a szíve; de, látja, kár volna még érte. Legalább annyit jelentsen ki, hogy bánja megtévedését s elmenekülhet

zsebéből s mosolyogva nyújtotta át a bíróság elnökének.

— Olvassa uram!

A herceg erős, de mindinkább megindultabb hangon olvasott:

«Tudomásunkra jutván, hogy Valras hadnagy ellenszegült a köztársasági kormány határozott rendeletének, mert szabadon bocsátá a chalani foglyokat s így nyilván a haza árulóihoz, a királpártiakhoz pártolt; rendeljük tehát és megahagyjuk, hogy elfogattassék s minden

további intézkedés nélkül Nantes piacán feje vétessek. Példája pedig szolgáljon elrettenetésül minden árulónak.» Aláírva: Barrère, Collot, Robespierre.

Az elszörnyűködés moraja hangzott föl a bírák ajkain, mind a hatan meredten nézték a foglyot, a fiatal hadnagy fölugrott s a megdicsőülés mosolyával ajkán, kiáltotta:

— Éljen a forradalom! Éljen a köz-
társaság! Éljen a forradalmi kormány!

A bírák ajkán elnémult a szó, hideg futotta keresztül minden tagjukat s e pillanatban mindnyájan érezték, hogy a királyság ügye veszte van.

Mélyen lehajtott fejjel, mikénta bűnös, a hadbíróság elnöke kimondta a halált.

17.

UGOLINO GRÓF ÉS RUGGIERI ÉRSEK.

Szemelvény Dante Isteni színjátékából. I. A pokol. 32. ének.

Már jó távol jártunk,
Midőn egy lyukban látom, két alak
Ugy áll, hogy egyik a másik fejét
A magáéval csaknem eltakarja.
S miként az éhes kenyért faldokol,
Ugy falja-rágja ez a másikat.
«Mért teszed ezt? — kérdém — mi vad gyü-
dühít ez ellen e bús helyen is, [lőlség
Mert ha jogos panaszra van okod:
Elmondom fön, miben volt igazad.»

Fölemelte fejét a bűnös erre,
S a száját annak haján megtörülve
Felelt:

«Elmondom, noha nagynehéz
Szívem fájdalma megújítanom,
De ha mag volna a gyűlöletem
S gyalázata kelne ez árulónak,
Beszelnék én mindig, ha sirva is,
Hogy te ki vagy, nem láttalak soha,
A kiejtésed Firenzére vall,
És így tudod nevem, ha emlitem:
Én ama Ugolino gróf vagyok,
S ez átkozott itt Rudsieri érsek.
Az ő gonosz gyanuja vert a bajba
S tudod bizonynyal, hogy megöltének.
De azt nem tudjátok, se te, se más,
Minő kegyetlen volt a mi halálunk.
Hallgasd meg, aztán itéld meg magad,
Mit érdemel ez emberczu szörny.

A tornyot, melybe engem záratott,
Az Éhség-tornyának hívják ma is,
S utánam is kerül abba lakó.

Egy nyílás fön a börtön magasán
Mutatta mint megy a nap nap után. —
Mutatta nekünk több hónapon át,
Midőn egy álom: letépte jövendő
Borzalmas szörnyü végünk fátyolát.

Ez úgy tűnt föl álomban, mint uram
S egy farkast üzött s annak kölykeit,
A Piza mellett magasló hegyen,
Rájuk uszítva éhes ebeit.
S a kitanult sovány dühös ebek
S a felbérelt vad hájtömberek
Körülvették a farkast s fiait.
Láttam mi véget ér a hajsza itt:
A farkas-apa megállt, s fiait
Pihelve és remegve lerogyának,
Rájok rohant és szétszakgatta őket
A sok kegyetlen, vére szomjas állat.

Hajnalodott, a mikor fölocsudtam.
A fiam a sötét börtön-zugban
Kenyércért sirtak és szöpögtek.
Kegyetlen vagy, ha szíved nem esik meg
E vérlázító bús történeten,
S ha sirni nem tudsz, ember, én velem!

Mind ébren már, és közel az az óra,
Mikor ételt szoktak adni nekünk.
De most az álom ujjától agódvá,
Mindannyian fázunk és remegünk.
Alattunk zaj: nehéz kopácsolások...
Beszegették az ajtónkat az ácsok.

Fiaimra meresztem a szemem,
Egymást ölelve sirtak csendesen.

Én nem sirok: kővé dermedve ott
Ülök köztük, mint eleven halott.
Anzelm szól, könyes szemmel nézve rám:

«Apám, hogy nézel? Mi bajod, apám?»
S én még sem sírtam, egy szót sem feleltem,
Hallgattam folyton egész napon át,
Hallgattam folyton egész éjen át,
S hogy új nap jött és annak egy sugára
Beszállt s maradt a gyötrelmes bús lakban,
A négy arczban saját orczámat látva,
Fájdalmamban a karomba haraptam.

Ők azt hívék, hogy eszem magamat,
Fölríadtak s hozzám futottanak,
S mondák:

«Apánk, egyél meg inkább minket,
Nekünk nem fáj úgy, édes jó apánk
S különben is tetőled a mi testünk,
Legyen tied, a mit tetőled vettünk.»

Erőt vettem magamon nehezen,
Csakhogy őket lecsendesíthessem,

Sznaps másnap mind szótlank maradtunk,
Kegyetlen föld! Hogy meg nem nyitlaltunk.
Igy értük meg a negyedik napot.
Szegény Gaddómra több nem virradott,
A földön lábainnál elterülve
Nyöszörgött még, de alig hallhatám:
Mért nem segítesz énrajtam, apám!

S meghalt.

S a hogy te látsz itt engemet:
Szemem láttára mind a négy gyerek,
Egymásután halt meg az éh miatt,
Elterülve a hideg padlalon.
És én köztük, félholt magam is,
Ténferegtem, tapogattam vakon —
A bí az elmém szinte megzavarta, —
Még két napig a nevüket jágatva,
A kik nekem oly kedvesek valának...
De erősebb az éhség, mint a bánat.

S hogy befejezte így a panaszát
Szeme világa torzult ég felé, —
S a koponyába csontig, mart belé.

Fordította: *Gárdonyi Géza.*

DANTE.

Olaszország nemzeti ünnepeket ül,
600-ik évfordulóját annak, hogy legelső
poétájuk a kereszténység legnagyobb
költője, a halhatatlan emlékü Dante
Alighieri, képzelete szárnyán bejárta a
tulvilág három országát: a poklot, a
purgatóriumot és a paradicsomot. Képzeleti
utazását csoda-szépen meg is írta.
Ez a nagy poemája, melynél közremű-
ködött az ég s a föld, tette a borostyán
koszoruját hervadhatatlanná.

Dante 1265-ben született Firenzében
középnemes családból. Családjá, mely
állítólag az ósrómai Frangepán nem-
zetségnek volt mellékága, előkelő sze-
repet játszott a város közéletében.
Apja itélőmesteri tisztet viselt. Szülei
nagy gonddal nevelték s a nagyeszű
Dante-fiu korán tett szert jelentőségre a
városban. Államférfiui tehetség volt, a
mint ezt megfutott pályája is bizonyítja,

sőt e mellett szól száműzetése is, a nagy
emberek és próféták közös sorsa. Sok-
szor küldték követül, bonyolódott dip-
lomáciai ügyek elintézésében virtuóz
volt. Képviselte szülővárosát a pápánál,
a császárnál, az ellenséges városoknál,
sőt állítólag a magyar királynál is és
mindig sikerrel oldotta meg a rábízott
feladatot. Szülővárosa nem is maradt
adósa a hálával és 1300. nyarán kor-
mányzójának választotta. De Dante,
szilárd jellemnél fogva, a köztársaság
legmagasabb hivatalában is határozott
pártember volt s ezzel halálos ellensé-
geket szerzett. Idővel ezek jutván hata-
lomra, koholt vádlevél alapján vagyon-
vesztésre és száműzetésre ítélték. A ha-
záját rajongásig szerető férfiu, kiszakítva
családjá köréből, kiüzve honából 1321.
évből történt haláláig, tájára sem tért
többé a hálátlan Firenzének. Szomoruan

érezte száműzetésében, mily keserű a kegyelem-kenyér, «mily nehéz a járás a mások lépcsőjén». Husz évi bujdosásban elfáradt teste-lelke örökre megpihent Ravenna városában. Hamvait hiába kérte, követelte a hálátlan Firenze, többé nem kaphatta vissza legnagyobb fiát: Ravenna őrzi azt ma is.

Szép szonettjei és egyéb dalai révén Dantet már kortársai nagy költőként ünnepelték. Latin nyelven irt tudós munkái növelték híret. Örökérvényű művét, *Az Isteni Szinjátékot* száműzetésében írta s örökségül hagyta hazájára és ez csak halála után lett ismertté.

Isten különös rendelése tán, hogy a századok során Dante költői hirneve a legkisebbet sem csorbult s nemde 600 esztendő alatt rajongásig fokozódott szeretettel csügg a költőn, ki neki «sötét éjben fényes csillaga». Tiszta nevét nem rántotta sárba a szolgálai utánzók serege, kik minden nagy költő köpenyébe beleakadnak, szüzi tisztán áll művésze ma is, mint állt 600 év előtt. Mikor mint költőről szólunk róla, ítéleteink alapjául nem szolgál munkáinak összesege; csupán az «Isteni Szinjáték» halhatatlan poétájának adózunk, lerakván lábaihoz köteles hódolatunkat. Mert Dantét csak dicsérni lehet; kifogásolni, követni valót egy sornyt sem találunk benne. Nem akadt még senki, a ki elítélőleg irt volna róla, annál sajnóbb sebet ütött minden olasz szíven Voltaire merész szava: «A Divina Comedia egy örült agynak lázálma». De senki sem mondta utána, a mint hogy nem is mondhatja, ha csak részleteiben is olvasta e nagy poémát.

A viharos, zavaros középkorban, midőn az irodalmi nyelvek még bölcsőben feküdtek, midőn nemzeti nyelveken csak bárdolatlan népdalokat zengtek, midőn szinte Európában fénykorát élte a latin nyelv, akkor gyult ki az isteni szikra egy olasz városban, s aján-

dékozta meg Olaszországot s az egész világot e munkával, melynek a hány éneke, mindannyi remek.

Olvasva az Isteni Szinjátékot, első, a mi szembeötlő: a szerkezet biztonságga s hajszálnyi pontossága; semmi pongyolaság, elhamarkodás; az egész költemény a művészi öntudat csodálni való példája.

Mig egyrészt megteremtette az olasz irodalmi nyelvet, másrészt mintáját adta az olasz verselésnek. Ugy uralkodni a nyelven, s oly biztosan kezelni a formát, nem tudta utána olasz költő. Majd főnségesen megrázó, majd gyengéden szelid áradozású; majd mint kőből ütött szikra világít, meg ismét borongós, sőtét az alkalomhoz mérten. És sehol egy fölösleges sor e nagy munkában! Nyelve mindig eltalálja a leghűbb, a legodaillóbb jelzöt, s nem kell hosszan körülírnia semmit, mert egy-két szóval mindig sokat mond. Stílusa ezért tömör, erős. Legtöbb bámulóját s tisztelőjét e művésze szerzte, mely az olvasót önkénytelenül megkapja, magával ragadja.

Az Isteni Szinjáték költője valóban isteni adományokkal bírt. Olvasva, egy pillanatig se hisszük, hogy költött munkával állunk szemben, oly meggyőző erő szól lapjairól. Minden kételkedés nélkül hisszük, hogy végigjárta az ezer nyi kinok, a feneketlen büntömlők iszonyu helyét, a poklot; megtisztult a purgatorium enyhe közeiben; hisszük, hogy látta az örök üdv, az örök boldogság hazáját, a paradicsomot. Minden szava az igazság erejével hat, s ezt nemes egyszerűségének köszönheti. Lépten-nyomon elszórt hasonlati nem nagyotmondó frázisok, minőket olyan csinosan faragnak a német klasszikusok, hanem a helyhez és alkalomhoz mért, s az életből ellesett metaphorák, melyek néhány szavukkal világító fényt árasztanak az illető helyre.

A nagy költeményt a költészetnek

három örök és kifogyhatatlan témája viszi szárnyaiban. A költő égő szerelme lelkének királynője, Beatrice iránt; a száműzetés kínjai és keservei közt sem lankadó hazaszeretete s a szegény bujdosónak és szenvedőnek mindig édes megnyugvást és enyhülést adó vallásosság.

Ez fogja megőrizni Dante könyvét míg csak a poézis ki nem vesz a föld-ről, míg lesznek olyanok, kiknek lelke a sivár vásári életből menekülve, a százszor szent költészet templomát keresi föl.

—de—l.

MARIETTE HAJA.

De szép és hosszú volt a kis Mariette szőke haja! Hány husz esztendő szerelmes legényke álmódzott róla! Álmódzott mindaddig, míg Mariette egyszer csak férjhez ment. Jeant választotta ki magának, egy derék fiút, a ki nálánál nem sokkal volt idősebb; szívből tudott kaczagni és az étellel szemben oly tiszteletlenül viselkedett, hogy pompás karrikatúrákat rajzolt róla. Mert hát ez a szeleverdi ifju ügyesen bánt a rajzónnal és nagyon bizakodott benne, hogy ez az ügyessége pénzhez és hirhez fogja segíteni.

Mariette és Jean tehát házastársak lettek, de sem az egyiknek, sem a másiknak nem volt egy fillér vagyonkája. Az esküvő után egy nappal Jean átkutatta zsebeit és három frankra akadt.

— Ezzel ugyan nem sokra jutunk! mondotta, de nem sokáig töprengett.

Harmadnap váratlanul betoppant a szerencse, ötszáz frank képében, melyet egy vidéki nagybácsi küldött nászajándéku. Az ifju pár eleinte fényes terveket kovácsolt és ha nem gondolt arra is, hogy Párist megvegye, ez csak azért történt, mert a nagy várossal nem tudtak volna mit csinálni. Elsőnek Mariette ocsudott föl a mámorából.

— Add ide a kincset, — mondotta. — Én leszek a pénztárosunk. Takarékoskodjunk és gondoljunk a jövőre is.

Jean királyi fölöttséggel átadta a pénz és attól fogva teljes biztosságban

érezte magát. Csak egy dolog nyugtalanította valamelyest. Ha lement az utcára és belenézett a kirakatok tükörüvegébe, úgy tetszett neki, mintha valami nyárspolgárhoz hasonlítana és olykor megtapogatta magát, vajjon nem nő e már a poczakja? Ilyenkor rohanni kezdett az utcán, hogy megsoványodjék, sőt néha munkát is keresett... későbbre.

Két hét mulva Mariette olykor-olykor valami nyugtalanságfélért érzett. Mégis csak csodálatos volt: úgy látszott, mintha az ötszáz frank el akarna fogyni! Itt bosszorkányságnak kellett történnie! Mariette elgondolkodott önmagával s aztán komoly elhatározásra jutott.

— Tudod-e — mondotta egyszer este Jeannak — hogy egy hét alatt állást kell találnod!

— Én nem bánom. De mit jelent ez a komoly arc! Talán fogytán van a pénzünk?

— Dehogy, dehogy! De hát mégsem járja, hogy egy férfi folyton henyljen.

— Igazad van, de hiszen keresek is állást, csak hogy most bajosan találni.

Ismét eltelt egy hét s most már Mariette nagyon megijedt. Az éhség megzörgette ajtajukat. De azért Jeannak el nem árult semmit, hiszen tudta, hogy a jó fiu nagyon töri magát valami állás után. A fiatal asszony csodáit művelte a takarékoságnak és egy hét alatt oly

ügyességre tett szert, hogy Jean, a ki még mindig állást keresett, nem vette észre a jól-rosszul eltakart nyomoruságot.

De végre is fölvirradt egy reggel, a mikor Marianne — Jean épen elment hazulról — kis hijja, hogy sirva nem fakadt. Száz sous... csak száz sous-ja maradt, tán elég mára és holnapra, de azután... Marianne fölöltözött, sűrűn sóhajtozva. A mikor a tükör előtt föl-kötötte haját, észrevette, hogy nincs már hajtűje.

— Isten neki — mondotta szomorúan mosolyogva — még egy kiadás!

Lement az utcára és benyitott a sarkon levő fodrászhoz, hogy két sousért két csomó hajtűt vegyen. A hajművész épen egy szőke hajfonaton babrált, mely egy fakoponyára volt ráerősítve.

— Nagysádnak az ilyesmire nincs szüksége — mondotta az udvarias fodrász, Marianne hajára pislantva.

— Bizony nincs — szolt a fiatal aszszony — s ez jó is van így, mert a vendég-haj drága jószág lehet.

— Hm, hm, tán 25 frank!

— Ne mondja?

— Bizony. Hiszen a munkát meg kell fizetni.

— Persze. De maga a haj is kerülhet valamibe?

— Meghiszem. Ez itt tizenöt frankot ér!

— Tizenöt frankot? Hát mennyire becsüli az enyémet.

Marianne kihuzta fésűjét és gyors mozdulattal lebecsátotta gyönyörű haját.

— Teringettét — mondotta a fodrász — ez aztán haj!

De eztán, üzletet sejtve, óvatosabban folytatta:

— Hát hiszen, ez megérne — jól megfizetve — száz frankot. Eladja?

— Ma még nem — válaszolt Marianne, gyorsan föltűzve haját. — De talán pár nap múlva. Egy idő óta gyakran fájj a fejem.

— Hiszen nem kell mindjárt az egészet levágnunk. Gondolja meg, hogy kicsiben is vásárlók.

— Jól van, jól. Majd meglátom.

Marianne kissé elgondolkozva tért haza. Jean már otthon volt és vidáman reggelizett.

— Tudod-e, — kérdezte Marianne kacagva — hogy odalenn a fodrász micsoda ajánlatot tett nekem.

— Nem!

— Száz frankot kínált a hajamért.

— Megbolondult az az ember?

— No, no; ha egyszer nem volna pénzünk, jó lesz ez a kibuvó.

Jean erre szörnyen megharagudott és dühösen hangoztatta, hogy csak aszszony agyában teremhet ily örült idea.

Marianne mit sem felelt.

Két héttel később, a mikor épen fésülködött, Jean, a ki rég elfelejtette az egész dolgot, betoppant a szobába. Ráhajolt feleségére, megcsókolta üde nyakát, majd meglepve mondotta:

— Ejnye, de különös. Szinte azt mondhatná az ember, hogy kihull a hajad.

— Azt hiszed? — szolt Marianne s gyorsan föltűzte haját. — Igen, úgy látszik, hogy egy idő óta csakugyan kihull.

— Hát miért nem veszel valami hajvizet?

— Eh, nem érdemes!

Nyolcz nap múlva, a mikor Jean az ágy fölé hajlott, hogy Marianne-t, a ki az nap kissé lustálkodott, jó reggelt kívánjon, hirtelen fölkiáltott:

— No de ilyet! Hiszen a hajad mind kihull, sőt azt mondhatnám, már alig is van.

— Igen, igen — felelt Marianne, fejét a párnák közé szorítva — mindjobban kihull. Nos, ha már nem lesz, legfőlebb nem fogsz szeretni.

— Ej, te gonosz, ezért a szóért megérdemelnéd... De légy nyugodt, ha ma meglesz az az ígért állás, újból meg-növesztem a hajadat, kezkeskedem érte!

Délben hazajött Jean, oly rohanvást, hogy szinte bezulta az ajtót.

— Megvan! — kiáltotta — kész az alku. Ugy-e, mindig mondtam, hogy tehetséges fickó vagyok. Megvan az állás, havonkint háromszáz frank. És a felét már előre kifizették. Ide nézz, aranyban uszom.

Valóban, pompás jelenet volt, a mikor a büszke Jean öt louisdort dobott az asztalra.

Mariette meghatottan nézte férjecskejét, de egyszerre elkialtotta magát:

— Uram Istenem, hát ez a sok kis üveg mit jelent.

— Ez arra való, — felelt Jean — hogy a nagyságos asszony haját szépen megönvéssze. Tizenkét üvegecske; kifosztottam a legfinomabb patikát.

— És ezért pénzt adtál?

— Potom ötven frankot.

Mariette ugyancsak megjiejt.

— No, igazán pokoli dolog.

— Hogyan.

— De hiszen az én hajamnak esze-

ágában sincs, hogy kihulljon. Ide nézz!

És két kezével megfogta szöke hajfonatait s egészen felhuzta a feje tetejére. A mikor pedig Jean meglepetésében szólni sem tudott, hangosan kacagni kezdett.

De Jean egyszerre felocsudott a váratlan meglepetésből:

— Lehetetlen — mondotta izgatottan.

— Ugyan miért? — felelt Mariette.

— Le van vágva... És te apránként levágattad.

— Bizony. Hiszen valamiből csak meg kellett élnünk, ha már egy hónap óta semmink sem volt.

Jean szólanul keblére vonta feleségét és homlokon csókolta. Mariette pedig, miközben lassan kibontakozott az ölelésből, úgy érezte, hogy két nagy könny-csőpp hull a hajára.

— Milyen bolond vagy, uracsám! — mondotta nevetve. — Hajam ismét ki fog nőni, nyugodt lehetsz. Hiszen oly két csőpp víz hullott rá, mely többet ér, mint mind a tizenkét üvegecské.

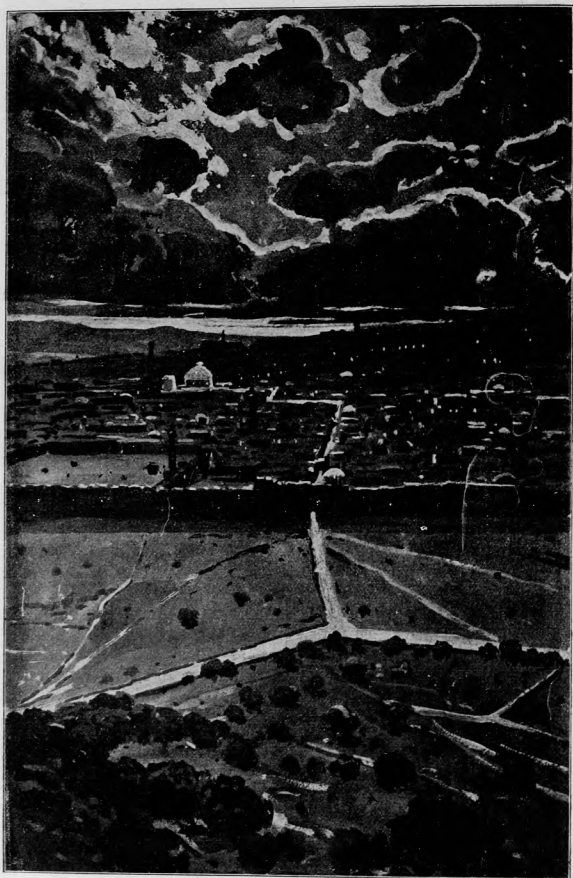
DANTE VERSEI ÉS PRÓZÁJA.

Dante lírikus versei részint a «Causoniére» című gyűjteményben foglaltnak, részint a «Vita Nuova» (Uj élet) című önéletrajzserű művébe vannak beleszőve. A Causonék között van néhány bölcséleti allegorikus vers, a hol a szerelmi dal leple alatt morális értelem rejtőzik, néhány vegyestartalmu éneke közé vegyítette szonett formába öntött mély érzésű költői levelét és burleszk apróságait.

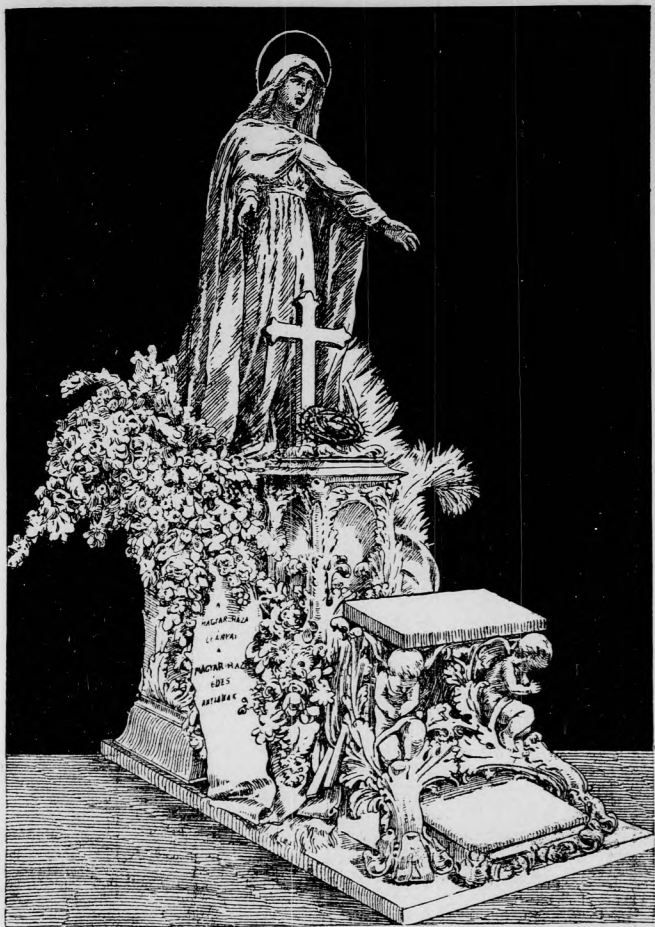
A Vita Nuovate Dante elmondja Beatrice iránti szerelmét attól a percztől fogva, melyben először látta őt egész addig, mikor a Divina Comedia eszméje fogamzott meg benne (1294-ben mások szerint 1300-ban). A köny-

vecske három részre oszlik: az első részben vannak a versek; a másodikban azon körülményeket beszélik el, melyek a versek írására ösztönözték; a harmadikban magyarázatokat találunk a versekhez.

Az olasz lira Dante előtt a provençal utánzás nyüge alatt állott. *Guinicelli* Guidó, *Cavalcanti* és *Cino* megkezdték a főlshabadítás reformmunkáját. Dante folytatta azt, de az utánzás még benne is nem csekély mértékben megvan. Már egész szerelmi viszonya Beatriceval, úgy a hogy azt lirájában föltünteteti, teljesen egyezik a provençal föllogással és jelleggel, teljesen egyezik a trubadurok szerelmi törvényével. Megtaláljuk

Az Üdvözítő útja a Kálvária. (A fehér vonal jelzi.) — Rajzolta: Pauer Géza.

Az Erzsébet-királyné-emiék. — Mintázta: Zala György.

nála a trubadur-szerelmek platói hevét: legmagasabb vágya az, hogy Beatrice fogadja el az ő közzöntését és erről azt mondja, hogy merész és telhetetlen kívánság!

Verseiben folyton személyesít. Szonettjeiben beszélnek az arc szellemei, a sóhajok vigasztalódnak, a szemek kétségbeesnek, stb., szeret mesterkéltni és szójátékra mindig kész. Tudákos hajlamainak sem iparkodik kellő gátat vetni. A legbájosabb szerelmi dalokba titokzatos és kabalaszerű elméleteket vegyít, pl. egy helyütt a kilenczes szám jelentőségéről elmélkedik. A mi tudományos nézet korában csak fölmerült, azt mind belevonja verseibe. Pithagoras számtani törvénye ép úgy belekerül, mint Plátó követőinek véleménye a bölcseségről. Abban az időben uralkodott az az elv is, hogy «nomina sunt consequentia rerum» (a nevek jelentőségére, hogy figyelni kell); Dante tehát fejtegeti a nevek értelmét és például egy Primavera nevű hölgyet mindenkinél előbbre valónak tart, mert hisz azt jelenti a neve, hogy «elől menjen.» Ha megírta költeményét, szörszálhasogató módon részekre osztja azt és odairja, hogy itt ez a rész kezdődik, ott meg amaz. Ez a modor persze hátrányára van a szép irálynak, így lett némely verse lapos és rideg.

Hanem azért van Dante lírai költeményei közt sok olyan, melyben a költő teljesen szét birta törni ezeket a bilincseket, azokban aztán az ész helyett tisztán a szív beszél mesterkéletlen egyszerűséggel.

Próza művei közül legkiválóbb a *Convivio* (lakoma) című, melyben verseket ad ételül és a magyarázatok adják hozzá a kenyeret. Tizennégy értekezést akart írni, de csak négy készült el belőle. A bevezetésben erkölcsi és bölcséleti tételeket fejteget. A négy értekezés közül legértékesebb a «Le dolci rime d'Amor» kezdetű vers magyarázata, melyben az

életkorokról, az erényről, a nemesség földadatairól tisztá morállal értekezik.

Tudományos az a latin munkája, melyet «De Vulgari Eloquentia» cím alatt kezdett írni a nyelvek eredetéről. A román nyelvekkel és az olasz szó-járásokkal foglalkozik bővebben és sok kivetni valót talál bennök. Aztán áttér az irodalmi nyelvre, melyhez, ő szerinte, minden tájszólásból szabad kifejezéseket kölcsönözni. Az olasz nyelvről ez volt az első tudományos munka; kár, hogy ez is félben maradt.

Politikai tanait a «De Monarchia» című három kötetes munkájában adja elő Dante. Az elsőben azt bizonyítja, hogy a világalom, vagyis az egyetemes államélet gyakorlása történelem, természet és jog alapján a római népet illeti. Ennek megértéséhez tekintetbe kell vennünk, hogy Dante korában a római császár címét a német eredetű VII. Henrik viselte. A harmadik kötetben azt hangoztatja, hogy a császári hatalom nem függhet a pápai hatalomtól, mert az is egyenesen Istenőtől származik. Ezért a kötetért sokan támadták meg, valóságos kis politikai irodalom keletkezett a cáfolatára. A «szabad egyház és szabad állam» tánákhöz újabb apostolai pedig Dantét vallják ősiüknek.

Leveli közül nem sok maradt ránk. 1310-ben szülővárosának irt egyet, melyben lázadóknak nevezi őket, előbb pedig az összes olasz városokhoz intézett lelkes fölhívást, hogy esküdjenek hűséget a császárnak. Legfontosabb leveli azok, miket Cangrande della Skálához intézett, melyekben az isteni színjáték alapeszméjét fejtegeti.

Neve alatt ránk maradt még hét szoltár (Sette salmi penitenziali) és egy latin értekezés a föld és víz tesvérségéről, de ezekről kétes, hogy valóban Dante írta-e?

Műveikhez az első magyarázókönyvet a költő egyetlen fia írta, kit Jakabnak

hívtak. Itt említjük meg, hogy e fiun kívül még egy leánya is volt, azt Beatrice nevére kereszteltette. — A magyar irodalmat Szász Károly ajándékozta meg Dante műveinek egy részével. Előtte Angyal (Engelsz) János fordította le az isteni színjátékot rím nélküli sorokban, Császár Ferenc pedig versekben. Költeményei közül számosat Radó Antal ültetett át nyelvünkre.

Dante műveinek tanulmányozására és terjesztésére társaságok is alakultak. Ilyen *Dante-társaság* van Olaszország-

ban 1888 óta és a király védnöksége alatt áll. Cambridgeban, Angolhonban már 1880 óta működik a «Dante-Society»; tíz évvel később alakult New-Yorkban az «American Dante-Society», melynek 300 tagja van. A «Deutsche Dante-Gesellschaft» már 1865-ben léte-sült János szász király pártolása alatt. Abban az évben történt ugyanis, hogy a félezer éves halott költő hamvait nagy nemzeti ünneppel fényes nyugvóhelyre helyezték.

K-m.

SZENT BERNÁT IMÁJA SZŰZ MÁRIÁHOZ.

Szemelvény Dante Isteni színjátékából. III. A paradicsom. 34. ének.

Szűz, Anya, Gyermekednek a leánya,
Alázatosb s dicsőbb, mint lény lehet,
Öröktől választott az anyaságra:
Te vagy, ki az ember-természetet
Ugy fölmagasztalád, hogy Alkotója,
Örömben von téled életet.
Tebenned, mint a napsugárt a góczba,
Összpontisítá szerelmét, a melynek
Melegje nékünk a Megváltót hozta.
Te déli napja vagy a szeretetnek,
Te vagy a földi halandók körében
Élő forrása reménylő ezernek.
Te oly dicső vagy s annyit érsz Te épen,
Hogy a ki nem nálad keres kegyelmet,
Szárny nélkül óhajt szállni az merészen.
Jóságod nemcsak segíti az embert,
Ki Hozzád fordul számtalan bajában,
De megelőzi önkényt őt kegyelmed.
A mily tökély lehet a föld fiában:
Kegy, irgalom, jóság és lelki nagyság,

Tebenned megvan összepontisításban.
Im Dante kér most, a kinek megadták,
Hogy a mindenség legalsó helyéről
Láthassa eddig a lelkek csapatját,
Ime könyörg, hogy kegyed erejéből
lhlesd meg ugy őt, hogy tekintetével
Az örök üdvig pillanthatna még föl.
És én, ki szinte nagyobb tiszta hévvel
Mást nem kívánok, oh! figyelj imámra.
Hallgasd meg azt és oh! ne vesd, Te szép, el
És könyörgésseddel halandósága
Sötét boruját üzd el messze, — messze,
Hogy teljesüljön lelke forró vágya.
Kérlek tovább, királynő, mindezekre
Ki mindent megtehetsz, akárj akármit,
Érzékeit tartsd épségben ezekre,
Erőddel győzd le benne földi vágyit,
Nézd Beatrice és a többi szentek
Hogy' kériik, hallgasd meg ez ajk imáit!

Fordította: Csicsáky Imre.

A ROMLOTT GYERMEKEKRŐL.

Megvallom, e tárgyhoz kínos érzettel fogtam; de az is igaz, hogy ennek tárgyalása legidőszerűbb jelen korunkban.

A tekintély és tiszteletnek, mit az összes nevelés alapelveinek vallok, legnagyobb üldözője az elromlott gyermek.

Az igazság a világ módos kifejezésein is

átszókel, mert szokták mondani: «ez rettenetes gyermek.» Csak hogy mindez — igen gyakran — a kielégített hiúság érzetével mondatik.

A rossz gyermekekre ráillenek az Irás eme szavai: «Az oroszlánkölyök oroszlan lesz s majdan embereket fog ölni».

— Mit csinál egész nap nagysád? — kérdeztek egy asszonyt. — Gyermekeim rontásával foglalkozom — felelt ő.

Ezt csak szelleműs élcznek gondolta; de fájdalom sok igazság van benne; mert némely anya csakugyan gyermeke rontásával foglalkozik.

Elronthatjuk a gyermekek szellemét, ha mértéken fölül dicsérjük; jellemét, ha mindent engedünk neki tenni; ha minduntalan nyaljuk, bálványozzuk.

A gyermekrontás ezen különféle nemei, melyek egy egész élet szép reményét fonnyasztják el, két gyászos elvből, — az emberi gonoszság két forrásából származnak: az elpuhultságból és keveléségből.

Alig lehet képzelné, mivé lesz az elpuhult gyermek, kinek folyton hizelegnek, mindent inyére hagynak, kívánságait ápolják.

Az ilyen gyermekek valódi kis vadállatok. Egyébiránt módos teremtesek és nyájasak. Nincs oly kecses alacsonyág, melynek ne bírnák titkát, hogy megnyerhessék, a mit óhajtanak. Kedveseknek nevezi az ember őket, ha messziről látja; de mihelyt észrevéte fortélyukat s ellenállani akar, vagy ha munkára unszolja, szorgalomra inti, akkor elrejtett daczoló haragjuk csakhamar kitör s állati durvaságuk bebizonyítja, hogy eme jó gyermekek csak színből azok; hogy alapjában, mint a szelidített állatok, már egyébre nem bírnak érzékkel, mint a mi meghunyászkodásukat eszközlé; hogy azonnal visszatér állati dühük s marczangolni készek, mihelyt valami nem történik inyik szerint.

Nagyon szükséges megvigyázni a gyermekek ielkülétét, kinkél már egyszer családunk. Eleinte kedvesnek mutatkozik az ilyen kis jószág. Mert a gyermek első kellemi oly hatásosak, hogy elfödnek mindent.

Ezután mi történik velük?

Dicsekedünk, megengedjük, hogy egész világ hizelegjen nekik, szolgálküket szerzünk melléjük, kik alacsony és káros kedvtöltések által behizelgik magukat, fölkelvén bennük a legromlóbb szenvedélyeket.

Azonban csakhamar elszállnak a gyermekégek kellemi, élénkségük elalszik, a szív látszólagos gyöngesége elvész; egyszerre

csak eliszonyodunk, észrevevén lelkük vigasztalan szárazságát. Szóval a kecses gyermekek valóban rettenetesek lesznek s akkor győződünk meg, — bár későn, — hogy mily gyűlöletes az elpuhult gyermek.

Bocsánat, hogy részletezek; sajnálkozással teszem, de kötelmem, szeretetem unszol, hogy a gyermekeket megóvjam a szörnyü bajtól.

Azon gyöngé és gondatlan szülők, kik gyermekeik gerjedző szenvedélyeivel játszadoznak annyira, hogy bármiméü kihágásaikat elnézik, nem elmékedtek még s így át nem is láthatják, mit fognak ily szerencsétlen gyermekek hálátlansága miatt szenvedni.

E kor fontosságát ismerték maguk a pogányok is. «Mindenek előtt legyen értelmük takarékos, ruházatuk egyszerű s oly nemü, mint társuké. Ne engedd a lomhaságba sülyedni, leginkább pedig óvjád a gyönyöröktől, mert semmi sem tenyészti bennük annyira a haragot, mint az elkényeztető asszonias nevelés.»

Leghamarabb elronthatja a gyermeket a ruházatbani hiúság.

Sohasem épültem azon szülők jámborságán, kik gyermekeiknek első áldozáskor hiúságos dolgokat ajándékoznak. Ezen nagy nap nem szorul nagyobb értékre önmagánál! Láttam sokszor, hogy a beces ajándék inkább imádtatik, mint az üdvösség eme napján az Isten!

A keveléség által elfajzott gyermek évegek tartó bajlódást okozhat; de mégis, hála Istennek s a jelesebb tanítók igyekezetének és fáradozásainak, a nevelés azon rendszerével, melyet ma folytatnak, idővel czélt fognak érni; bár minél többen követnék!

Az is vesélyes, ha a gyermek éveken át látja, hogy az apa, anya gondjainak, a cselédség vigyázatának, szóval az egész háznak legföltettebb kincse. A kedves gyermeket ne szolgáljuk ki minden haszontalanságban. Kormányozza gyöngeségünket az okosság, gondolkodásunkat a mérséklet. Rendesen a szülők gögje az, mely a gyermekben elveti a keveléség magvát.

Vigyázzon az anya, hogy önbecsülésben ne nevelje gyermekét, nehogy rártartósága eltörülje benne mindazt, a mi szeretetre méltó.

Minél jelesb tehetségű, kit nevelniünk kell, annál jobban szükséges a vigyázat, nehogy befészkelje magát a góg.

Ha a gyermek erős lélküetű, elhatározott tettű ember válhatik belőle; ha azonban elhanyagoltatik, úgy zsarnokot, gyűlölő embert csinálunk belőle. Embertársait csak szolgáinak fogja tartani. Ellentmondást sohasem tűr; agyrémes reményeket táplál jövője felől; ezek természetesen nem teljesítnék, csúf csalatkozása szerencsétlenné teszi egész életére. Láttam gyermekeket, ki, valahányszor csöndesen beszélgettünk, mindig azt gondolta, hogy róla van szó, mert tapasztalta, hogy az már szülői körében megtörtént. Gondoskodni kell a gyermekekről, a nélkül azonban, hogy észrevennék. Meg kell nekik mutatni, hogy csupán szeretet s a szükséges vigyázat az oka a gyakrabban velük való foglalkozásnak, nem pedig tehetségeik bámulása.

Nemcsak akkor ijedeztem a gyermekétől, mikor szülőik oly jóknak prédikálták, de akkor is, midőn minden vigyázatomból daczára sem találtam rajta kifogásolni valót. E kitünő, önmagára vigyázó lélküet került minden hibát s mégis a rossz benne is mutatkozott.

Ez a természetnek egy szomorú titkával van egybekapcsolva. Az erény megszokása, tisztelőtnek kedves volta tölti meg önmagával a gyermekeket, ugyanaz teszi az erény eme benső elégtelét végtelen érzé-

kenynyé s azért legkisebb megzavarása is elkekeríti s szelidségét haraggá változtatja. Nincs is talán benne erény, mely ne lenne takaréka valamely bűnnek s melynek árnyéka alatt ne növekednék nagyra a rossz, mely, valamint a szép fa tövében tenyésző tövis, csak akkor lesz fenyegetővé, ha ledöntötték a fát, úgy az erkölcsi maszlag káros volta csak akkor tűnik föl, ha esetleg föllebben a takaré, vagy elvétetik, midőn gondoljuk, hogy szükségtelessé vált.

Több éven át nem találtam károsnak ezen idő előtti tökéletességeket, de a mint fölvilágosított a tapasztalás, mihelyt a gazdagabb tehetségekben észrevettem ittott az örvény, azóta nem volt gyermek, kire nagyobb gondot fordítottam volna, mind az állítólagos tökéletesekre.

És ez igen természetes.

Tehát gondolkodni, előre látni és cselekedni, erélylyel, állandóan.

Csakhogy midőn a gyermek öt-hat éves, bohóságain, hibáin nevetünk, szemtelenségein mulatunk s nem akarjuk belátni, hogy ezen öt-hat éves gyermekek 20—30 évesek is lesznek.

Igaz és rendezett szeretetünk gyermekeink iránt növekedjék oly arányban, minőt gyermekeink szigorúsága megenged. A szülői indulat sokszor nem hallgat az ész szavára. Azért ismételen hangoztatom a Szentírás szavait: «... ki gyermekével játszadozik, az sirni fog!» Kiss Béla István.

BEATRICE.

Május, a tavasz és a szerelmesek hava mindig kedves és várva-várt vendége volt a földieknek. Régebben, különösen a középkorban, minden város, falu örömmünnepet ült május hava visszatérte. 1274-ben Firenze egyik gazdag patricziusa, *Folco* Portinari házánál tartották meg a tavaszi ünnepet a város lakóinak és méltóságainak jelenlétében s így hivatalos volt arra Dante édes atya is, ki magával vitte az akkor még 9 éves Alighierit is. A házigazda leánykája, az alig 8 esztendő Beatrice kedvességével úgy belopózott a fiu szívébe, hogy nem volt hatalom, mely onnan többé kiszakítsa őt.

Ime néhány száraz sorban az az esemény, mely Beatricét az örök szerelem világirodalmi mintájául avatta, mely a firenzei leányzót a történelem első nőalakjai közé emelte.

Dante csodásan mondja el és rajzolja meg e szerelme történetét a földön és a mennyben.

Epedő, lázas dalait sokáig nem hallgatta meg a leány s másnak, Simone de Bardinak lett hitvese. Dante nem vált azért hűtelessé emlékéhez s bár Beatrice halála után Gemma Donati királylgygyel házasságra lépett, holtáig királylgygynek vallotta és hirdette Beatricét, kinek szívében szintén

ki gyúlt a láng, de hajh! későn. Beatrice menyegzője után csodás álmot látott a költő: «A szerelem-isten az imádottat alva hozza felé karjaiban, a ki kezében valami izzót, égőt tart s azt mondja neki: ime, a te szíved! Az isten pedig a karjában szunynyadó leányt fölébreszté s kérte: egye meg azt a szívet s mikor az sirva elnyelte azt, könyözve vitte föl az égbe.» Az álmot sem a költő, sem mások nem értették; megértették nemsokára, mikor a fiatal asszony 1290-ben meghalt s Dante szívet magával vitte az égbe.

A költő megfogadta akkor, hogy örök emléket állít kedvesének, hogy olyant énekel róla, minőt földi halandóról még senki sem dalolt. S évek során megírta az Isteni Színjátékot, melyben vezetőjévé tette Beatricét.

Midőn Dante az élet-uton, a vad rengetegben, — a bűnök tengerében — eltéved, Beatrice kérő szava küldi hozzá a nagy latin költőt, Vergiliust, hogy keresztül vezetvén a pokol üregin Danteret, elretentse s visszatérítse a vesztő-utról. A borzalmak s kínok látása után a Purgatórium egybe közeit vezekli végig s a földi paradicsomban találkozik szerelmesével, ki mennyei sereggel várja őt. A lelkében megtisztult költőt Beatricéje vezeti tovább a mennyeken, megmutatja neki a boldogok, az üdvözültek seregeit s az Istenéig lábainál együtt borulnak le az Alkotó előtt.

De nemcsak Isteni Színjátékában adózott szerelmének a költő, keserveit, bánatait szép dalokba foglalva elzengte, melyekből mutatól közöljük az alábbi canzonét Radó Antal fordításában a Vita Nuova gyűjteményből:

Oh nők, kik a szerelmet értitek,
Hölgyemről vágyok szólni véletek.
Nem mintha őt méltón dicsőjtni bírnám,
De csakhogy könnyebbüljek, róla irván.
A mikor gondolok erényire,
Oly édes ihlet száll szívemre le,
Hogy azt ha gyenge ajkam dallaná,
Szerelmes lenne mind, ki hallaná.
De oly magasra dalom szállni nem mer,
Mert majd leluhlna, tele félelemmel.
Kedves szívet, ha mégis zengem én,
Csak lent maradvá zengem, könnyedén;

S szerelmes hölgyek, nektek szól dalom —
Az ilyet másnak el nem dalolom.

Egy angyal így beszélt az Ég urának:
«Oh Isten! lenn a földön csoda él,
Csoda, mely olyan szép lélekből árad,
Hogy fénye egész föl a mennyig ér.
Külvé más az égnek ugy se' kell —
S az ég, hogy birja, hozzád esdekel!»
A szentek rája kérve föltekintnek,
De véd az Isten nagy kegyelme minket;
Megérti: szóban Madonnám forog,
S mond: «Édes fiaim, még várjatok!
Maradjon ott lenn még reményetek,
Hol van, ki őt elvesztni fél s remeg
S a ki a pokolba szállva,* mondja majd ott:
Én láttam őt, a kit az Ég óhajtott!»

Madonnám mennybe vinni rég akarják...
És most hadd irjam hát le bűvhatalmát!
Kedvesnek a ki látszani szeretne,
Csak véle menjen. Merre ő halad,
Ámor jeget bocsát a rossz szivekre
És megfagy bennök minden a mi vad.
A ki soká reája nézni nem tud:
Nemesbbé lesz — vagy gyorsan sirba jut.
S ha méltó valaki, hogy őt csodálja:
Oh annak jó a szíve bizonyára.
Kinek köszönt, alázatos, szerény lesz,
S ha sértik is, boszut már sohsem érez.
S még azzal is megáldák hölgyemet
Hogy kivel szól, rut veszte nem lehet.

Ezt mondta róla Ámor: «Földi lény
Ily ékes mint lehet: nem értem.én!»
Nézett reá és aztán esküvök:
Ujat akart teremtni itt az ég!
Az arca gyöngyszinű, olyan minőnek
Kell lennie, ha arca földi nőnek,
Mindennel, a mi jó, teljes szíve,
A szépnek ő a mérő-vevszeje,
Szemei meg, tekintsen bárhová,
Lángzó, tüzes sugárokat lövellnek!
S e sugarak, tekintsen bárki rá,
Szívbe hatnak, gyujtva hő szerelmet!
Ámor van bele festve mosolyába,
S ezért soká nem nézhet senki rá!

* Czélzás a Divina Comediára, mellyel ekkor már foglalkozott Dante.

Dalom! ha innen elbocsátalak,
Sok asszonyt lelsz a hosszu ut alatt;
De kérlek, mivel én meg úgy teremtlek,
Hogy nyílt fia légy ifju szerelemnek:
Akárhová is mégy, könyörgj eképen:
«Oh merre menjek? Hozzá küld uram,
Kinek bővelkedem dicséretében!»
S ha nem akarsz beszélni hasztalan,

Ne menj oda, hol gonosz gazda van!
De ott, a hol nemes szivek akadnak;
Bátran dalolj lányoknak s férfiaknak —
Azok majd megmutatják, merre menj!

Tudom, ő Ámorral van egy helyen —
Oh majd ajánlj kegyébe melegen.

☞ MŰVÉSZET ☞

A Klapka-induló története.

Balázsné Bognár Vilma urhölgy, operánk volt elsőrangú művésznője így beszéli el:
A Klapka-induló nagy lelkesedést keltett és gyorsan terjedt el az országban. Pedig mondhatom, az osztrák katonai hatalom utját akarta állani terjedésének.

Ez úgy történt, hogy a pesti hangversenyt pár nap mulva követte Kolozsvárott is hasonló czélu hangverseny, melyen szintén a Klapka-indulót énekeltem Thaly Kálmán szövegével. Ha Pesten nagy lelkesedést keltett az induló, úgy Kolozsvárott óriásit idézett elő. Majd ösztörtörték a színház azokat a páratlan hazafias érületű erdélyiek.

Akkoriban még nem volt szerződöttetett állandó «cibil» zenekar, hanem az osztrák katonazenekar játszott a kolozsvári nemzeti színházban. A hangverseny után következett vendégzereplésem népszínművekben. — A közönség az előadás végén addig tombolt és kiáltozott: «Klapka-induló! Klapka-induló!» a míg el nem énekeltem azt az osztrák katonák zenekisérete mellett. Még azt is, hogy «gyáva népét vágjátok!!»

Ez így ment vagy három estén át, a közönség addig nem mozdult ki a színházból, a míg az indulót el nem énekeltem.

De bezzeg egyszerre csak jött a parancs a «Platz» vagy «Stadt» vagy nem tudom én milyen Commandanttól, mely a katonának megtiltotta a Klapka-induló eljátszását.

Eljött az est, melyen újra fölléptem. A közönség újra követelte a Klapka-indulót. Én kiálltam énekre készen a darab után a szinpadra. Káldy karmester is ülve maradt

karnagyi székén. A katonák azonban hónok alá fogva hangszereiket, szépen ki- és elvonultak a zenekarból a felsőbb parancsnak engedve, mely megtiltotta nekik az induló eljátszását.

De ez a kivonulás engem nem zavart meg. Elénekeltem az indulót zenekiséret nélkül, a közönség határtalan lelkesedése mellett. Másnap aztán nekem jött meg a tilalom, hogy többet el ne énekeljem az indulót.

E közben a közönség gyönyörű ezüstnyelű nemzeti zászlócskát csináltatott nekem, a selyemlobogó közepén szintén ezüsből Magyarország czimere — korona nélkül. Ezt ünnepélyesen adták át nekem a szinpadon a Klapka-induló «lelkes és lelkesítő» énekléseért.

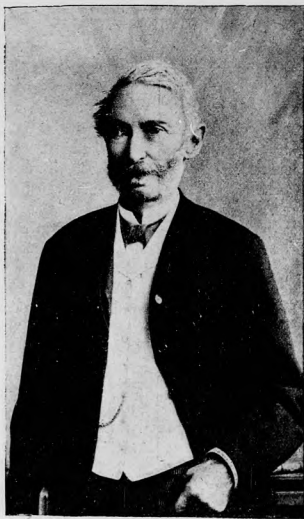
A katonai tilalomra a tizenhat éves lányka hazájáért lángoló vakmerőségem miatt felelt, hogy a tomboló közönség óhajára kezében az ezüstös nemzeti zászlót lobogtatva, szembeszállt a parancsnal és újra énekelte az eltiltott dalt.

Szegény Follinusz, a színház igazgatója, oda volt ijedtében vakmerőségem miatt. Félt, hogy majd egészen s végkép elvonják a katonai zenekart és mi lesz akkor? De bizony semmi sem lett, dicséretére legyen mondva annak az előkelő lovagias kommandánsnak, ki nem akarta hatalmát éreztetni a gyenge leánykával. Szemet hunyt. Nem látott, nem hallott Klapka-indulót, a gyermek-leányka hazájáért lángoló szívet hagyta lobogni, égni, gyújtani, mert a míg Pestre vissza nem tértem, akadály nélkül énekelhettem minden este az indulót — zenekar nélkül.

Uj darabok.

Opera. A csempészek. *Bahnert* József operája, először adták márcz. 19-én. Külső sikere volt, de egészében mégis csak a tehetséges de tájékozatlan kezdő munkája. Mindössze csak egy jelenetben, a Livia nagy áriájában mutat szerző erősebb vonásokat. A szereplőkre nehéz feladatot rónak

még jobbnak sem, mint a «Katonák»-at. De egyet megint csak konstatalnom: kell s ez az, a mi fölbuzdít Thuryval szemben, hogy a mint első darabjában, úgy itt sem éri be üres szerelmi frázisoknak egymáshoz fűzésével, valami raffináltan kieszt szerelmes história elbeszélésével, hanem vannak gondolatai, erős, egészséges gondolatok s ezek öltenek testet-lelket műveiben.

Luczenbacher Pál.

a merész ötletek. — *Wöhert* operáját a Parti zsákmányt legközelebb mutatják be.

Asszonyok. Először adták márcz. 23-án a Nemzeti Színházban. A «Katonák» bemutatója után sokat vártam *Thucy* Zoltán drámairói tehetségétől. Ma, miután végig néztem második darabját, az «*Asszonyok*»-at, még többet. Nem mintha talán annyira sikerült munkának találnám ezt a legújabb termékét, hogy máris igazolva látnám a szerző tehetségéhez fűzött nagy reményeket, nem. Sőt nem tartom ezt a darabját

Thémái érdekelnek s az ember tovább fejtegeti azokat, még akkor is, mikor elefelelte az eseményeket, a mikkel a szerző azokat összekapcsolta. Hősei nem átlagemberek, a kikkel unos-untalan találkozunk az életben a nélkül, hogy fölkeltenék érdeklődésünket, hanem élesen kidomborodó, ritka egyéniségek.

Ilyen az «*Asszonyok*» főhőse is, Goócs Ferencz. Van benne valami az Übermenschből, de mégsem az. Erős, munkára vágyó ember, nagy akarattal, de ez az akarat csak olyan, melyet kívülről kell táplálgatni s a

mely hirtelen megzökken, a mint elárvultan magára marad.

Maga is úgy érzi, hogy munkára termett, hogy csupán ez töltheti be egész életét s munkálkodik is. Nagy dologba fog. Telepet akar létesíteni az általa összevásárolt földbirtokokon tizezer szegény család számára, embert akar nevelni tizezer igavonó

érti azt a hóbortort, hogy valaki urat akarjon nevelni a parasztból, mikor mindig így volt a világ rendje, hogy a szegény embernek fájjon a feje, nem pedig a gazdagé. Fia pedig egyáltalán nem törődik apja dolgaival, míg egy szép napon csak agyonlővi magát, annak a lánynak a kedvéért, a kit apja hozott a házukhoz. Üldözte szerelmé-

A Petőfi-emléktábla.

állatból. Hosszu, fáradságos utakon közeledik céljához. Egyenesen, a célra szegezett tekintettel megy előre, oldalán csupán — egy fiatal leány. A sors, a véletlen hozta ezt házába, kicsiny gyermekkorában. Ugy szedte föl a rongyok közül, fölnevelte, most ez az egyedüli lény, a ki megérti az ő nagy terveit, a ki sarkalja, buzdítja küzdelmében. Családjá idegen az ő lelkének. Felesége, a büszke, gőgös arisztokrata asszony nem

vel a leányt, szeretőjévé akarta tenni s midőn ez nem hajlott szavára, önkezével vetett véget életének. De ez az egész történet titok a világ előtt. — Senki sem tudja, mielőtt a leányt a föl nem fedi Goócs előtt s mielőtt ki nem érzi azt az anya. Megtörténik, a fájdalomtól lesújtott büszke asszony durván rátámad a leányra s kiutasítja a házából. De ott van a szilárd nagyerejű Goócs, ki kijelenti:

— Az én házamban én parancsolok. Maradsz.

— Fiam után a férjemet! kiált föl az asszony — s ezzel a hatalmas jelenettel végződik az első és legkiválóbb fölvonás.

A másik kettő aránytalanul gyengébb. Nem emlékszünk az újabb magyar darabok közül egyre sem, melynek ily kiváló expozíciója lett volna. Az ember szinte idegesen, nyugtalanul várja a fejleményeket.

A második fölvonásban egészen új embereket látunk. Nevük a régi, de maguk az alakok nem azok. A hatalmas, az erős Goócs mint gyengéd szerelmes lép elénk. A nagy munkában beléseretett a kis leányba. Hogyan, miképp, azt maga sem tudja s velünk a szerző az első fölvonásban még csak nem is sejtette. Szerelmet vall a leánynak, forró, lángoló szerelmet s ez meg csak fölzokog, sir, — siratja az elveszett férfi-ideálját. Goócs is már csak olyan az ő szemében, mint a fia volt.

A nagyur, ki magához vette s most azt akarná, hogy törleszzen az adósságból. De a leány szive is tüzet fogott. Szerelmes a birtokon munkálkodó mérnökre, Becslybe s a szerelmes leány nem érez egyebet, csak ezt az ő nagy szerelmét. Goócs felesége, ki időközben kibékült Annával, vagy legalább is így mulatta, maga kéri meg a leány kezét az urától.

Még egyszer fölemelkedik a lesújtott ember s még félig megtörve, de azért önnön-magának szuggerálva valamit régi erejéből, kimondja a szót: ám vigye.

A harmadik felvonásban ismét más alakjában látjuk Annát. Visszátér Goócs házába, melyet csak rövid ideje hagyott el s kijelenti maga Goócsné előtt, hogy ott is marad. Hogy miért? A mint ő mondja, az eszme kedvéért. Ő volt Goócsnak a lelke, mindene. Munkája csak általa, csak ő benne élt. Most, hogy eltávozott, pusztulóban volt minden. A telep a tónk szélére jutott, mert gazdájának megtört az ereje. Ám, had veszszen ő, egy leány a sok közül, csak épüljön föl szilárdan a nagy mű.

Szép szavak, hatalmas, okos mondások, de a költőnek s nem az asszonynak a beszéde. Az asszony beszéde egészen más. Akkor halljuk azokat, midőn Goócsné rá-

uszítja Becslyt az urára, hogy ne engedje elragadni mátkáját. Goócs épen a boldogsága tetőpontján van. Visszátért hozzá szerelme s úgy, hogy többet el se távozzék. Visszahozta tehát a szerelme. Ez a hit teszi őt boldoggá. De hidegen arczába vágja Becsly, hogy nem a szerelme, de a szánalom az, mely ideúzta Annát. A leány tagad, Becsly nem enged s midőn még sem akar távozni, Goócs fölkapja az asztalon heverő pisztolyt s reá irányítja. De Anna testével fedi el szerelmét, itt szólal meg a leány. A hatalmas ember megtört, összereszkadt. Most már egészen azé lehet, s a ki annyira óhajtott birni s a ki csak kerékkötőtől került az oldala mellé, a feleségéé. Kicsi ember, beteg ember, most már odavaió mellé a törpe asszony.

Ki tagadhatná, hogy érdekes dolgok azok, a miket Thury darabjában elbeszél.

Ha hiányzik is benne a technikai készség, a gruppirozás is gyakran a hatás rovására történik, de becsületes, egyes és okos embernek a munkája. Inkább ilyen darabok százával, mint üres, semmitmondó s csak kívül cizfra talmi-munkák, melyek hasonlítanak a csillámló, ragyogó, de belül üres s rövid éltű szappanbuborékokhoz. Megérdemli, hogy mintául szolgáljon azok előtt is, kikben van tehetség a drámaíráshoz, de hamis az ut, a melyen haladnak. S ha kenyérgalacsinnokkal fogják is hajjálni ezt a darabot, hiszszük és reméljük, hogy szerzőjük tovább tart majd azon az uton, melyet eddig is egyenesen, becsületes törekvéssel mért végig. S a siker nem fog elmaradni.

*

Dr. F. J.

A csillagok fia. A Népszínházban próbák folynak Goldfaden keleti operájából, melynek czime *A csillagok fia*. Főszerepeit Hegyi Aranka (Dina), Kiss Mihály (Eleazár) és Raskó Géza (Bar Kochba) játsszák. A zsidó tárgyú zenemű elé érhető kíváncsisággal néznek a főváros színházlátogatói.

Mire föltámadunk. Ibsen Henrik ezen új darabját Gode Géza magyarra lefordította. Az ó-budai Kisfaludy-színházban kerül színre.

A Teleky-pályadij nyertese. A M. T. Akadémia összes ülése márczius 20-án

döntött a Teleky-díjra pályázó tíz munka fölött és egyhangulag Prém Józsefnek «Léha világ» című prózában írt háromfelvonásos vigjátékát jutalmazta. A pályamű a maga egészében nem komikum, de az élenk jelenetezés, a társalgási hang szababossága és izlése, a leleményes fordulatok biztosítják a darab előadási sikerét.

Konti jubileuma. A Népszínház kiváló karmestere: Konti József a jövő hónapban ünnepli karmesteri pályája megkezdésének 25-ik évfordulóját. A jeles zeneszerző tisztelői és pályatársai a jubileum alkalmából nagyobb ünnepséget rendeznek az Eleven ördög, Suhancz, Királyfogás, Cziterás és Talmi hercegnő szerzőjének tiszteletére.

KÉPEINK

Dante gipsz álarca. (200. oldal), melyet ravatalán vett róla a gondos környezet, jellemének tökéletesen megfelelően mutatja a nagy költő vonásait. Dante külsejéről, jelleméről és életmódjáról ezeket írja Boccaccio: középermetű volt és idősb korában kissé meggömbölvé járt, járása pedig komoly szelid jellegű volt. Mindig igen tisztességesen, korához illően ruházódott. Arca hosszukás, nemes sas-orr volt, szeme inkább nagy mint kicsiny, állkapcsa nagy, felső ajka külebb állt, mint az alsó; arczsine barna, haja és szakállja sűrű, fekete és göndör; arczkifejezése melankolikus és gondolkozó. A köz- és magánéletben higgadt és rendszerető, igen udvarias és barátságos. Kérdezetenül ritkán szolt, de akkor nyomatékkal, a tárgyhöz illően, kitűnően szónokolt. Ifju korában szerette az éneket és zenét, később inkább egyedül szeretett lenni, távol az emberektől, hogy ne háborgassák elmékedéseiben. Tanulmányaiban szorgalmas és kitartó volt, ettől el nem vonta volna őt semmi.

Beatrice. (201. oldal). Piglheim Brunónak egyik legjobb alkotása, kit pedig épen szellemes pastellképei tettek népszerűvé. Mindenkori emlékezetét azonban a Krisztus halálát ábrázoló festménye biztosította, melyet a berlini nemzeti képtár őriz.

Az Üdvözítő utja. (208. oldal), melyen megváltásunkra a keresztet vitte. A nagyhét küszöbén méltó foglalkozása lelkiünknek, hogy rá gondoljunk a nehéz utra és legalább ugy képeletben mi is megtegyük azt. *Huber* Lipót kalocsai teológiai tanár elzarándokolt a szent földre és megjárta ott ő is az utat, melyet a vérző-

verejtékező Üdvözítő megtett. Azután ismertető, épületes könyvet írt utazási emlékeiről, ebből a könyvből vettük át Paur Géza rajzát. A csinos könyvet — ajánljuk olvasóinknak. Czime: az Úr Jézus szülőföldjén, kiadta a Szent-István-társulat.

Az Erzsébet-királyné emléké, (209. oldal), melyről már megemlékeztünk, mely jó emlékeztető kedves Erzsébetünk sirján fogja a bécsi kapuczinusok csöndes sirboltjában hirdetni a magyar nők kegyeletét — gipszintában Zala György kezéből már annyira elkészült, hogy ércbe való öntéséhez is hozzá foghattak. Az emlékmű oltárt ábrázol, melyet óriás koszoru vesz körül. Előtte imazsámoly van, melyet két angyal hordoz; az oltár háterében a Szeretet áll és áldólag terjeszti szét kezét. A kereszt lábánál fekvő töviskoszoru szalagján felirat olvasható: In memoriam sempiternam. Az emlékművet július 21-én fogják helyre állítani.

Luczenbacher Pál †. (216. oldal). Egyike volt a főváros legvagyonosabb embereinek, a ki a közéletben éppen semmi szerepet sem vitt, de számféletti jótékonyágáról számtalan szegény és Budapest polgármesterei sokat tudnának beszélni. Halálakor sem feledkezett meg a gazdagság kötelmeiről.

Id. Luczenbacher Pál 1818-ban született Szobbon, mint egy egyszerű halásznak a fia. Atyja később mint hajótulajdonos és fakereskedő tekintélyes vagyont szerzett, fiait pedig fejlesztették az üzletet. Luczenbacher Pál nagyobbbszerű vállalatokba kezdett, s ezek mind siker tekintetében, mind jövedelem szempontjából mindig megfeleltek a hozzáfűzött várakozásnak. Többek

közt ő építette a budai alagutat. A király nemesi rangra emelte a főrendiházban az első kinevezett tagok közt foglalt helyet. Végredeletében 30 millió korona hagyatékról intézkedett.

A Petőfi-emléktábla. (217. oldal.) Márczius 15-én az egyetemi ifjúság emléktáblát helyezett el a Nemzeti Múzeum falába azon a helyen, honnan Petőfi 1848-ban először szavalt a Talpra magyart. Az emléktábla mozgalmát Beöthy Zsolt. indította meg 3 évvel ezelőtt és a hazai főiskolák ifjúsága adakozásából meg is örökítették a történelmi emlékü helyet. A tábla szövege ez:

A magyar ifjúság
állította e táblát
az ifju magyarság
lánglelkü énekesének és örök dicsőségének

Petőfy Sándornak

ki 1848. márczius 15-én délután
a magyar szabadság első szabad dalát
e helyről szavaltta el.
— 1900. márcz. 15. —

A leleplezés ünnepélyén nagy és díszes közönség hallgatta meg *Vöröss Béla* bölcsészethallgató, a bizottság titkárnak beszámolóját és *Hanzséros* Bálint jogh. *Ünnepi ódját*. Utána az egyetemi polgárok habérkoszorut tettek Petőfi szobrára.

DAGMÁR SZERENCSEJE.

Regény a leányéletből. — Irta: *Herbert M.*

Bannsteinné égszinkék, illatos pipere-szobájában van, fehér pongyolában. Az asztalon nyitott kis könyv hever, melynek czime «Az utazó angol». Az úrnő művelődni iparkodik, tehát ebből minden reggel 10—10 sort tanul. A nyári fürdő-utazáskor kellemetlen az, ha az ember egy szót sem intézhet angol utársaihoz, sem a kupében, sem a table d'hôtelnál. A lehető leghamisabb kijetéssel ismétli a szólásformákat: *Will you allow me to light a cigar?* vagy *Ladies and Gentlemen, I give myself the honour to drink your health.* Sőt hajtvá teszi le a könyvet: Mára elég! Azután két tűkör közé ül, egy harmadikat meg baljában tart. Jobbjával egy pár kellemetlen színűvé vált szálát kell eltávolítania fejeéről, a mi közben nem képes visszafojtani egy-egy au-t. A szépségért és tartós ifjúságért ugyanis szenvedni kell.

Dagmárt hívatta magához, de a lánya megérkezte nem zavarja őt munkájában.

— Te, — szólította meg lányát — a városban már beszélük, hogy Kalzov Joákim többször jár ide. Ma reggel Smidtnével találkoztam, a ki aggodal-

mát fejezte ki ezen látogatások fölött, a többek közt azt is mondta, hogy ez az ember már egy egész vagyonnak hágott a nyakára. Manapság nagyon vigyázni kell, de neked mindenben olyan különös izlése van.

Dagmár megvetőleg néz maga elé. «Ezek az emberek mindenkit a maguk mértékén ítélnek meg». Azután büszkén fölemeli fejét és válaszol:

— Kalzov nem kereskedő, se nem posztógyáros, a kinek pénz kell az üzletéhez. Ő ideális művész . . .

— Igen, az ideálja jelenleg egy . . . — szólt közbe az anyja — de hirtelen elhallgatott vele. Valami ideálról akart említést tenni, valami kis gyári lányról, a kit sűrűn emlegetnek Kalzovval együtt a veldingeni hölgyek korosabbjai.

— Hát neked tudnod kell, mit csinálsz, elég nagy vagy hozzá. Ha föl akarod bátorítani, hát az is a te dolgod: Hogy rendkívüli ember, azt még az irigyei sem tagadhatják.

Bannsteinné ugyanis nagyon boldog lett volna, ha Dagmár meghallgatja ezt a rendkívüli embert. Saját házassági terveiben ugyanis csak akadályul szolgálna a felnőtt leány a háznál. Ő megtette

a kötelességét, elmondta Dagmárnak, hogy mit tartanak Kalzov felől az emberek. Egyébként, hogy valaki Dagmárt a saját személyeért akarja elvenni, azt ő uge se hitte egy perczig se.

Dagmár pedig ott állt az ajtóban.

— Nos, mit akarsz még? Menj csak föl a szobádba, nekem pedig küldd be a szobalányt, hogy öltöztessen az esti hangversenyhez.

— Kérni akartalak, anyám, hogy engem is vigy magaddal, — szólt Dagmár pirulva. Anyja szeme tágrameredt a csodálkozástól.

— És ezt most mondd? Hát van ruhád?

— Fölveszem a sárgát, az még egészen új.

— A tavalyi divatot?! — Hát én nem bánom, a te dolgod. Hanem sieis, én egy perczig se várok rád.

Anya is, lánya is szép akart lenni az este. Bannsteinné uralkodó gondolata az volt, hogy bámulni fogják a többiek; Dagmár csak annyit mondott: «Tetszeni fogok neki!» Bannsteinné mellékgondolataiban a lányával foglalkozik, a ki ime! már maga kéredekedik mulatóságba; Dagmár agyában fölmerül atyja képe és ráemlékszik annak egyik mondatására, mit nyomatékosan hangoztatott többször előtte: «Gyermekem! vigyázz magadra és arra, a mi körülötted történik. Ha mikor azt veszed észre, hogy valaki kedvéért szokásokat vész föl, vagy hagysz abba, a miket magadért vagy Istenedért föl nem vettél, abba nem hagytál volna, akkor félig vagy egészen a más hatalma alatt állasz már!»

De a föllobbanó szenvedély helyét nem enged a bölcseségnek. Minden körülmény a Joákim karjai közé kergeti őt, kit a sors a kellő perczben küldött. Feledve a keserű tapasztalásokat, im' Dagmár szíve sem okosabb. Vakul, bizakodva dobog egy másik felé, mely pedig nem érdemes rá.

A hangversenyen anya és lány egymás mellett ülnek. Dagmár már messziről kiválik a hölgyek csoportjából az ő nemes egyszerűsége által, Bannsteinné pedig az ellenkezője által. A nápolyi Excelzior-társulat tagjait megosztatlan figyelemmel kísérnék Veldingen aszszonyai, ha szemük minduntalan a gazdag özvegy strucztoallas derekára nem tévedne. Dagmáron csak egy szempár tekintete nyugszik, de az aztán állhatatosan. A Kalzov Joákimé az, ki az ajtófélfához dülleszkedve hallgatja Müller Dénes ur kritikáját az ősi város új alakjairól. Dagmárról is sok mondani valója van, a kit — noha egy csöpöpet sem az ő izlése szerint való — arisztokratikus szépségnek ítél az «afrikai». Közben folyton a kezeit dörzsöli. Mióta Afrikából hazatért, mindig fázik hol a keze, hol a lába. Azután elhallgat Dénes ur. Eszébe jut, hogy husz egynehány évvel ezelőtt ő is szívszorongva állt ennél az ajtónál és nem vették őt észre, de ma, ma már félig nyert az ügye. Ennél a gondolatnál nem állhatja meg, hogy levett szemüvegével a kezében komoly képpel oda ne forduljon a fiatal építészhez, mondván: Mindent elér az ember, csak akarni kell tudni és várni.

Joákim figyelmét nem kerülte ki, hogy Dagmár egy izben hátrafordult és mikor őt meglátta, elpirult. Mosolygott a lánya és tetszett önmagának. Bizony azon a ponton áll már, hogy jól fog esni a házasság. Zavaros, vadregényes ifjuság után egy kis nyugalom elkél, no meg a pénz is. Tavaly ugyanis kosarat kapott egy előkelő berlini családtól a multja miatt. Most itt az alkalom, hogy kiköszörülje a csorbát és kifizesse a lejáró váltóit. Eltökélt szándéka, hogy «rangirozni» fogja magát.

A hangverseny utolsó akkordjai után Bannsteinékhoz furakodik és miután a legfokozottabb udvariassággal meg-

gratulálta ő nagyságának gyönyörűséges ruháját, Dagmárnak nyújtotta a karját, hogy sétára vezesse a teremben. Miután megkérdezte a parancsait, de a lány nem talált semmi kívánni valót, így hát elment Joákim ur a buffetbe, hogy egy pár pohár borral hangulatot csináljon a szívének. Azután valószínűszen udvarol Dagmárnak; a szenvedély, melyhez egy parányi igaz érzés is vegyült, a megfelelő szavak egész áradatát toltatta ajkára. Erős vágyát, hogy a lány szép fehér kezét, mely ott nyugszik a csipkék között, megcsókolja, alig bírja leküzdni.

— Dagmár! — suttogja hirtelen, Dagmár, én szeretem önt!

Dagmár hitt reszketeg szavának és mielőtt valóban öntudatra ébredt volna zavarából, megtette életében a legfontosabb lépést.

Tizennégy nappal később levelet kap Kalzovné asszony Dagmártól, melyet olvasás után ijedten bocsátott le ölébe. Az események ily gyors lebonnyolódására nem volt elkészülve.

«Kedves Mama! Joákim rám bízta, hogy eljegyzésünkről értesitselek. Most valóban a te leányod vagyok, de jobban mint már az vagyok, ezentúl se lehetek. Reméllem, hogy fiadat is közelebb fogom hozni szívedhez. Független, büszke jellem ő, de alapjában jó ember. Hatalmas tudása, imponáló személyisége meghódítottak engem és én szívesen járom az élet utját az ő karján. Nemde kedves mama, te örömmel adod ránk áldásodat? te szívesen fogadsz engem leányodul? Oh, úgy vágyom már ismét a te hív kebleden nyugodni és a szeretetnek egy őszinte szavát hallani!

Ah Mama! úgy ég a fejem. Nevetgetnék és sírhatnék egyszerre. De talán minden menyasszonynak ez a sorsa...

Dagmár.»

Kalzovné asszonyban is megvan a jó lelkek közös jó tulajdona, hogy még sem akarja a dolgokat oly rosszaknak elhinni, minőnek a szíve sugja. Hanem annak igazán örül, hogy nem kell a menyegzőn jelen lennie. Okul elég a gyász, melybe menyének és kicsi unokájának kora halála dönté. Remegett még a gondolattól is, hogy Bannstein-nél találkozzék, a rokonság vele még épen aggodalommal tölté el egész valóját.

Dagmár és Joákim; Dagmár és Joákim; folyton ismételte ezt a két nevet egymás mellett. Sehogy sem tudott megnyugodni az összevalóságukban. A fiu, a ki mindig idegen maradt szívtől és az a lány, a kit épen a szív kapcsolott hozzá! annak az embernek lánya, kit egy életen át szíve bálványaként, titkos szerelmeként féltve őrzött!

— Nagyon a szivedre veszed a dolgot, édes anyám, felelte ezen érzések megnyilatkozására Kalzov János. Ne vedd olyan túlságosan komolyan az életet, mert sohasem lész kész vele. Dagmár elég okos ahhoz, hogy megnézze azt az embert, kinek a kezét nyújtja és Joákim az az ember, a ki élni szeret és élni hágy másokat. Sok pénzt keres és Dagmárnak sok pénze van, tehát a boldogság első kellékével el van látva mind a kettő. Ha valamikor nem fognak megférni egy szobában, tarthatnak maguknak négyet.

Kalzovné gondolkodva bólint a fejével. Hja a pénz az furcsa valami. A kinek nincs, az boldogtalannak érzi magát, a kinek meg van, az magától értetődőknek tartja és boldogtalan, hogy sok-sok olyasmit kell nélkülöznie, a mit pénzen meg nem vehet. Gyengévé lett az emberri nem, mióta a világon van ez a «nagy hatalom». A hit és remény, a lemondás és önfeláldozás, az akarat és jellem, minden, minden ehhez igazodik.

— Azt mondják, hogy az asszonyok

szeretik, ha férjüket a külvilág is ünnepli. De ez téves. Ezt csak a férfiak mondják, kik az asszonyszívet nem ismerik. A lány a művészhez csak nőül megy, de felesége az embernek lesz és jaj! ha a nagy művész rossz ember. Mert hisz ő nem a művészszel él, hanem az emberrel.

Igy beszél az anya fiának, a ki fölnyenes mosolylyal felel rá:

— A böleseletnek igazza van, de az életnél van a hatalom. Sorsát aztán ki-ki viselje, hisz ő választotta.

Sóhajt az édes anya:

— Bizony soká elhallgattam, a mit nem kellett volna elhallgatnom. Oh János, te nem tudod, mily szívesen látalak volna én tégedet a Joákim helyében.

Az orvos vállalt vonta rá.

— Arról szó sem lehetett volna. Most meg hozzám se fér már a szerelem, a házasság gondolata, sem a boldogságé. Most már csak a munkának akarok élni.

Az anya ismeri az ifjúság ezen közönyködését, az érzések ezen pillanatnyi önkéntes szibbadását, mik aztán annál elemibb erővel törnek fölszínre; ismeri, tehát elhallgat.

***

A müncheni nemzetközi kiállítás épütfében pálmák és délszaki lombok közt szökőkút csörgedez; körülötte márvány- és bronz-szobrok, a képfaragás örökbecsű remekei. Az emberi tudás eme néma tanui között az öregedő század értelmes és értelmetlen ember gyermekei hőmpolyögnek a termék felé, hogy éhesen és jóllakottan legeltessék szemüket a művészet adományain.

Augusztus közepe van és nászutazókban nincs hiány. Ott állnak a sarkokban, ott ülnek a divánokon, keresik vagy kerülük a föltűnést, katalógust forgatnak és nyikorgó-csikorgó cipellőkben meg

uj ruhában járnak. A többi vendégség türelmes, jóakaró pillantásokat vet feléjük és mosolyog az asszonykák állandó zavarán, a férjek boldogságot sugárzó kérdőjeles arczán.

Egyike e fiatal pároknak kiválik a többi közül, nemesak mert elegáns a külsejök és előkelő a modoruk, hanem mert férjürem — egyesített művész és világfű — nagyon rosszkedvűnek és unottnak látszik és ezt sehogysem leplezi; az érdekes fiatal asszony szemei pedig vörösre vannak sírva. Az izlésűk művészet dolgában nagyon különböző lehet, noha a férj valóban meg tudja ítélni, melyik a jó, melyik a rossz festmény és egyetlen pillantással megtalálja a hibát; de őt, úgy látszik, csak a mérészröptű vázlatok vonzzák. Egy nagyobbarányu francia eredetű festmény előtt hanyagul a divánra ereszkedik és így szól Dagmárhoz:

— Nézd csak, fiam, ezt a képet! Ezt nevezem én technikának. A test színét így eltalálva még sohse láttam.

Hanem Dagmár nesztelenül tova siklott mellőle. Ezer kínzó érzés gyötri a szívét. Mintha ábrándjait egyenkint tépné széjjel valami kiméletlen kéz. Mintha a legbántóbb valóságba kényszeritené beletekinteni ádázkezü sorsa. Ah! csak egy óráig is ismét egyedül lehetne. Visszalopódzott az előbbeni terembe, melyben egy pár tájképet látott, mik előtt Joákim nem akart megállani. Az nem nézi meg az ilyeneket.

Az őszi tájat ábrázoló egyik kép hervadt lombjai úgy a szívéhez szóltak! olyan igaz gondolatokat keltek benne!

Tovább ment és megállt egy férfi-arczkép előtt. Megszólalásig hű, éberszemű arcz az, mely a rámból rá visszanez. Hosszan, behatóan vizsgálja, látta ő már valahol ezt az arczot?

— Ugyan hol bujkálsz, kicsikém? — szólal meg háta mögül Joákim. — Az a

remek római rabszolgavásár odaát bizonyára nem elég szemérmes neked. Tudod, angyalom, erről a filiszterkedésről le kell szoknod, ha jól kívánod érezni magad mellettem . . . Hát ez ki? Ah! hisz ez az én kedves bátyám jól talált, de kissé eszményesített arcsképe! Na Dagmár, mondd meg őszintén, ugye köztetek volt egykor valami kis . . . hogy is mondjam? . . . na olyan szeretkezésforma? . . . nem estem én a fejemre, hogy ezt észre ne vettem volna. Te meg még most is örömmel emlékszel vissza erre a barátságra.

— János arczáról okosság sugárzik alá, — feleli fáradtan Dagmár. — Én tizenhét éves koromban láttam őt utoljára és bizony rá nem ösmertem volna. Hanem az anyádra emléktetett ez a kép, azért néztem hosszabban.

— Jó kép! — mondja Kalzov közelebb szemügyre véve a képet. — Nagy szélahámos ez az én bátyám, olyan *Would-be-idealiste*, a ki azonban nagyon jól tudja, hogy melyik oldalán vajas a kenyér. Gyémántfej és szerencsefi! A pompás gyógyintézetet megkapja egy harapásra, azután a gazdag, kis buta asszony, a ki olyan korán sirba tér, meg a gyerek is és most minden az ő kezén maradt.

— Bizonszerencsés ember, — mondja gépiesen Dagmár, miközben olyan mozdulattal fűzi karját a fölajánló férjébe, mintha borzongna érintésétől. Istenem! pedig ez az az ember, ki hozzá legközelebb álljon a világból.

Keserűen járja át valóját a gondolat: «Ah! bár Joákimnak is részül jutna az a szerencse, hogy fiatal felesége korán szállna sirba.»

Borzasztó az, milyen hosszú utja az életnek várja még őt és azon a legridegebb valóval lesz találkozása.

De erőt vesz magán. Hiszen fiatal ő és erős. Mindig szánta azokat, kiknek nincs erejük szembeszállni a sorssal . . .

Más témára irányítja a beszédet, de itt is csak azt kell tapasztalnia, hogy szerfölött nehéz Kalzovval, a férjjel társalogni. Kalzov, az udvarló vőlegény nem volt olyan öntelt, határozott és kötekedő.

Dagmár valamelyik hirlap hirdetési rovatából megtudta, hogy a királyi színházban Lisztnek oratoriumát «Szent Erzsébetről» fogják az este előadni, kérő hangon szól férjének:

— Ezt nem szabad elmulasztanunk, Joákim! nemes, szép zene az és méltó művészettel játszzák itt.

Joákim ijedten teszi le a kávéscsészét a Luitpold restauráció szürke márványasztalára:

— Hová gondolsz, rózsám? Ki fog ilyen ríkató izlésnek hódolni? Ma este elmegyünk Thiel Kolosseumba. Tudod édes, az élet egy nagy látványosbódé. Az embernek mindenben részt kell vennie.

— No ezt éppen nem látom be, — veti ellen Dagmár és a nehányszor hiába ismételt kérés-kívánás után hüvelybe ereszi a kardját.

Joákim nem veszi észre, hogy megbántotta őt, hanem a csinos pinczérnővel enyeleg, a kiről aztán nevetve ujságolja, hogy valamikoron az volt München első szépsége. Marx Gábrielnek vagy tízszer állt modellt mindenféle klasszikus mezű alakokhoz. A festők törték magukat utána. Ma már, szegény közel van az utolsó fokhoz.

Dagmár megborzadt. Hogyan lehet egy nő tragédiáját, intím múltját így nevetve elmondani?! Szólni nem tud rá semmit, csak bánatos tekintete nyugszik egy darabig a könnyű alakon, ki kendőzött arczát odatartja a férfiak csipkedéseire. És elandalog az Üdvözítő édes szaván: «Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátták az Istent!» Milyen messzire esett ettől a mi korunk!

(Folytatása következik.)

ÖRÖKZŐLŐ

SZÓRAKOZTATÓ

ÉS TANULSÁGOS KÉPES SZÉPIRODALMI FOLYÓIRAT

SZERKESZTI

BUDAY ALADÁR

1900. Április 1.

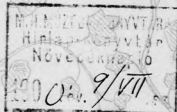
Megjelenik minden hó 1-jén és 16-dikán
kétíves füzetekben
32 oldalnyi terjedelemben, borítékban.
Mutatványszámot készségesen küldünk.

Megrendelhető

Budapesten, 19. ker., Ferencziek-tere 8. sz.

Előfizetési ára egy évre 5 kor., félévre 2 kor. 50 fillér.

Egyes füzet ára 24 fillér.

TARTALOM.

<i>Franceska és Pavlo.</i> Költemény. Ford.: GÁRDONYI GÉZA. Szemelvény Dante isteni színjátékából. I. A pokol 5. éneke	193	temény. Fordította: CSICSÁKY IMRE. Szemelvény Dante Isteni színjátékából. III. A paradicsom 34. éneke	211
<i>Dante és a szentév.</i> Irta: B. A.	194	<i>A romlott gyermekekről...</i>	211
<i>Harcz a boldogságért.</i> Irta: SEYFFERT ANNA	195	<i>Beatrice...</i>	213
<i>Az ítélet.</i> Irta: VP. Kép a francia forradalomból	199	Művészet. A Klapka-induló története	215
<i>Ugolino gróf és Ruggieri érsek.</i> Fordította: GÁRDONYI G. Szemelvény Dante isteni színjátékából. I. A pokol 32. éneke	202	<i>Új darabok</i>	216
<i>Dante.</i> Irta: —DE—L.	203	Képeink. Dante Alighieri gipszálarcza (200.) Beatrice (201.) Az Üdvözítő útja a Kálváriára (208.) Az Erzsébet királyné emlék (209.) Luczenbacher Pál † (216.) A Petőfi-emléktábla	217
<i>Marietta haja</i>	205	Regény-csarnok. Dagnár szerencséje.	
<i>Dante versei és prózái.</i> Irta: K—M	207	Irta HERBERT M.	220
<i>Szent Bernát imája Szűz Máriához.</i> Köl-			

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „MAGYARORSZÁG A XIX-DIK SZÁZADBAN”

CZIMÁ

KÉPEKKEL ILLUSZTRÁLT MŰRE.

A magyar haza dicsőségének szenteljük e vállalatunkat. A magyar Géniusz munkáját akarjuk elbeszéli, a melyet az végezett a XIX. században. A mohácsi vész óta nem volt ehhez hasonló százada a magyarnak. Mivel pedig most nemcsak az évszázadnak van évfordulója, hanem épen kilencszázados fordulója a kereszténység behozatalának is Magyarországra. könyvünk bevezetésében megadjuk a kereszténységnek is az őt megillető tiszteletet és fényesen kiállított történeti művel ünnepezzük a keresztény civilizáció bámulatos hatásait.

Elmondjuk a kereszténység isteni alapítójának, Jézus Krisztusnak rövidre foglalt történetét. Leírjuk az Istenember léptei által megszentelt helyek történetét, népeinek szokásait, erkölceit. Elzarándokolunk Rómába, a kereszténység fővárosába; ismertetjük Róma remekait, mirabiliáit; a pápaság isteni intézményét.

E bevezetésen át rátérünk édes hazánk történetére a XIX. században. A mit a vallás, a kultura, politika és művészet e században nagyszerűt alkotott, mind bennfoglaltatik e páratlanul díszes műben.

Ez az igen érdekes, tanulságos és több mint 700 gyönyörű képpel díszített nagy mű havi füzetekben, körülbelül 30—40 füzet terjedelemmel olyan kiállításban jelenik meg, mely a tipográfiai művészet magas fokán álló külföld hasonló termékeit messze fölülmulja.

Jutalomképekkel is kedveskedik a szerkesztő az előfizetőknek, elsőrangú magyar festőművészek remek reprodukcióival.

Előfizetési ára:

Egész évre	12 korona.
Félévre	6 korona.
Évnegyedrre	3 korona.
Egy-egy füzet	1 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII. kerület, Erzsébet-körút 29. szám.